

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminologie

**Násilné a sexuální trestné činy páchané
na ženách**

Diplomová práce

Violent and sexual crimes against women

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

PhDr. Alena MAREŠOVÁ, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Dominika HÁŠOVÁ

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 14. 3. 2024

.....

Bc. Dominika Hášová

Poděkování

Tímto děkuji své vedoucí práce paní PhDr. Aleně Marešové, Ph.D., za odborné vedení, ochotu, vstřícnost, čas a cenné rady, které mě inspirovaly při psaní mé diplomové práce. Poděkování dále patří Krajskému ředitelství policie Středočeského kraje, odboru obecné kriminality, kde mi bylo umožněno čerpat materiály z trestních spisů pro potřeby mé práce.

ANOTACE

Diplomová práce se věnuje tématu násilných a sexuálních trestných činů páchaných na ženách. Teoretická část představuje základní pojmy, příčiny násilných a sexuálních trestných činů, jejich charakteristiku, druhy a následně vysvětluje ty trestné činy, na které je soustředěna praktická část práce. Nejvýznamnější oblast teoretické části se zaměřuje na typologii pachatelů a obětí těchto činů. Konec teoretické části popisuje globální pohled na ženy jako na oběti násilí v rámci průzkumu EU a prezentuje organizace pomáhající obětem násilí a trestných činů v ČR. Teoretickou část uzavírají statistiky. Praktická část obsahuje čtyři případové studie. Každá z nich je rozdělena na čtyři části – popis události, typologie pachatele, typologie oběti a rozsudek. V závěru praktické části je uveden souhrn zjištěného a vlastní stanovisko.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kriminalita * násilí * násilné trestné činy * oběť * pachatel * sexuální trestné činy
* typologie pachatele * typologie oběti * znásilnění * ženy

ANNOTATION

The thesis deals with the topic of violent and sexual crimes against women. The theoretical part introduces basic concepts, causes of violent and sexual crimes, their characteristics, types and then explains those crimes on which the practical part of the thesis is focused. The most important area of the theoretical part focuses on the typology of perpetrators and victims of these crimes. The end of the theoretical part describes the global view of women as victims of violence in the EU survey and presents organisations helping victims of violence and crime in the Czech Republic. The theoretical part concludes with statistics. The practical part presents four cases studies. Each of them is divided into four parts – description of the event, typology of the perpetrator, typology of the victim and the verdict. The practical part concludes with a summary of the findings and its own opinion.

KEYWORDS

Violent crime * sexual offences * offender * victim * offender typology * victim typology * women * violence * rape * criminality

OBSAH

Úvod	8
1 Vymezení základních pojmů	10
1.1 Trestný čin	10
1.2 Násilné trestné činy	10
1.3 Sexuální trestné činy	11
1.4 Kriminalita	12
1.5 Násilná kriminalita.....	12
1.6 Sexuální kriminalita.....	13
1.7 Agrese	14
1.8 Násilí	15
1.9 Viktimologie	15
1.10 Posttraumatická stresová porucha	17
2 Příčiny násilné kriminality	19
3 Příčiny sexuální kriminality	22
4 Charakteristika a druhy násilných trestných činů páchaných na ženách	24
5 Charakteristika a druhy sexuálních trestných činů páchaných na ženách	27
6 Vybrané nejčastější trestné činy	31
6.1 Znásilnění	31
6.2 Vydírání	31
6.3 Týrání osoby žijící ve společném obydlí	31
7 Typologie pachatelů násilné kriminality	33
8 Typologie obětí násilné kriminality	35
9 Typologie pachatelů sexuální kriminality	38
9.1 Typologie pachatelů sexuálního násilí	39
9.2 Typologie pachatelů násilných sexuálních činů	43
9.3 Typologie pachatelů znásilnění	43

9.4	Deviantní a nedevariantní pachatelé sexuální kriminality	44
10	Typologie obětí sexuální kriminality	47
11	Ženy jako oběti násilí v rámci průzkumu EU	49
12	Organizace pomáhající obětem násilí a trestných činů	50
13	Statistiky	52
14	Praktická část.....	56
14.1	Případová studie 1.....	56
14.2	Případová studie 2.....	63
14.3	Případová studie 3.....	72
14.4	Případová studie 4.....	77
15	Souhrn zjištěného a vlastní stanovisko	84
Závěr		86
Seznam použité literatury		88
Seznam použitých zkratk		91
Seznam tabulek.....		92
Seznam grafů		93

ÚVOD

Násilné a sexuální trestné činy páchané na ženách jsou závažným a rozsáhlým problémem naší společnosti. Ačkoliv je toto téma i v dnešní době stále tabuizované, z výzkumu organizace proFem, který byl realizován v roce 2023, vyplynulo, že každá druhá žena (tj. 58 %) v České republice má s nějakou formou sexualizovaného násilí zkušenost. Ještě více alarmujícím se však jeví zjištění, že každá pátá žena (tj. 20 %) prožila znásilnění. Výzkum také ukázal, že více než tři čtvrtiny (tj. 76 %) obětí znásilnění referovaly o negativním vlivu na psychické či fyzické zdraví, vztahy, studium, práci a celek života.

Téma práce jsem si zvolila, jelikož se o této problematice příliš nehovoří a problematika je mi osobně jako ženě velice blízká. V budoucnu bych se chtěla u policie věnovat mravnostní kriminalitě, a proto jsem toto téma chtěla i sama poznat více do hloubky. V současné době pracuji jako administrativní a spisová pracovnice na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje, odboru obecné kriminality, kde se denně setkávám s trestními spisy, což mi umožňuje čerpat tyto poznatky i pro mou diplomovou práci.

Záměrem této práce je zpracovat téma tak, aby práce posloužila jako informačně bohatý zdroj informací pro laickou i odbornou veřejnost. Praktická část práce by navíc měla sloužit jako reálný náhled na skutečné případy, s nimiž se dennodenně v životě můžeme setkat. V neposlední řadě by mohla posloužit jako určitá prevence proti páchání těchto činů. K dosažení předsevzatého záměru je čerpáno z dostupné odborné literatury, zahraničních i domácích studií, výzkumů, trestních spisů atd.

V úvodní části práce se budu zabývat vymezením základních pojmů souvisejících s násilnými a sexuálními trestnými činy. Dále se pokusím objasnit příčiny násilných a sexuálních trestných činů, podat jejich charakteristiku a vymežit jejich druhy. Následně charakterizují vybrané trestné činy, na které se zaměřím v praktické části práce. Posléze představím typologii pachatelů a obětí, na které bude kladen největší důraz. Závěr teoretické části věnuji globálnímu pohledu na ženy jako na oběti násilí v rámci průzkumu realizovaného Evropskou

unií (dále již jen „EU“) a vysvětlím činnost organizací, které pomáhají obětem násilí a trestných činů v České republice. Teoretickou část uzavřu prezentací statistických dat, přičemž se zaměřím jak na údaje z celé České republiky, tak i ze Středočeského kraje. Specifické zaměření na Středočeský kraj je dáno tím, že pracuji na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje, odboru obecné kriminality, přičemž i jednotlivé případové studie, které jsou obsahem praktické části práce, staví na trestních spisech tohoto kraje. Ve statistikách budu porovnávat násilnou a mravnostní kriminalitu, jednotlivé kraje i podíl mužů a žen na dané kriminalitě.

V praktické části představím čtyři vybrané případové studie. Každá ze studií sestává ze čtyř částí – popis události, typologie pachatele, typologie oběti a rozsudek. Z kriminologického hlediska se budu snažit klást větší důraz především na typologii pachatelů a obětí. Na konci praktické části uvedu souhrn hlavních zjištění a formuluji vlastní stanovisko k těmto vybraným případům.

V závěru celé mé diplomové práce zhodnotím výsledky zjištěných poznatků a shrnu, zda jsem naplnila vše, co jsem si na začátku stanovila. Zakořením bude navržení preventivních opatření, která by mohla pomoci předcházet a zároveň redukovat míru násilných a sexuálních trestných činů páchaných na ženách.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1 Trestný čin

Trestný čin je dle § 13 zákona 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále již jen zkráceně „TZ“), definován takto:

- *„Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*
- *K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“*

V TZ se dále rozdělují trestné činy na přečiny a zločiny:

- Dle § 14 odst. 2 zák. č. 40/2009 Sb., TZ, se jako přečiny označují: *„všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let“.*
- Dle § 14 odst. 3 zák. č. 40/2009 Sb., TZ, se zločiny rozumí: *„všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let“.*

1.2 Násilné trestné činy

Za násilné trestné činy jsou považovány trestné činy uvedené v TZ, které souvisejí s násilím proti druhé osobě nebo pohrůžkou násilím. Jedná se zejména o následující trestné činy:

- trestné činy proti životu a zdraví – např. pokus vraždy (§ 140 TZ), ublížení a těžké ublížení na zdraví (§ 145 a § 146 TZ), mučení a jiné nelidské zacházení (§ 149),

- trestné činy proti svobodě – např. obchodování s lidmi (§ 168 TZ), zbavení osobní svobody (§ 170 TZ), loupež (§ 173 TZ), vydírání (§ 175 TZ),
- některé trestné činy proti rodině a dětem – např. týrání svěřené osoby (§ 198 TZ) a týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199),
- trestné činy narušující soužití lidí – např. nebezpečné vyhrožování (§ 353) a nebezpečné pronásledování (§ 354 TZ).

Násilím se rozumí použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného či očekávaného odporu a dále pak i uvedení jiného lší do stavu bezbrannosti, kvůli které se oběť není schopna účinně bránit (např. záměrné přivedení oběti do stavu opilosti).

Jako pohrůžka násilí se označuje psychické působení na vůli jiného. Nejedná se však jen o pohrůžku bezprostředního násilí, ale i o takové násilí, jež by mohlo být užito v budoucnosti. Vyhrožování násilím může směřovat jak proti napadenému, tak také proti třetí osobě. Pohrůžka může být formulována přímo, nebo nepřímo (ve dvojsmyslném významu), verbálně, nebo gestem.¹

1.3 Sexuální trestné činy

Sexuální trestné činy jsou specifikovány především v třetí hlavě zvláštní části TZ (§ 185–193b). Jedná se o trestné činy, které zasahují důstojnost oběti v sexuální oblasti.

Jmenovitě k nim náleží níže uvedené trestné činy:

- ohrožující svobodu rozhodování v oblasti pohlavního života – znásilnění a sexuální nátlak,
- ohrožující zdravý mravní a tělesný vývoj dětí – např. pohlavní zneužití, svádění dítěte k pohlavnímu styku a zneužití dítěte k výrobě pornografie,
- ohrožující některé mravní zásady – např. výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, kuplířství.

¹ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Násilné trestné činy*. Online. Praha, 2023. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nasilne-trestne-ciny.aspx>. [cit. 2024-02-17].

Mezi tyto trestné činy lze zahrnout také trestný čin obchodování s lidmi za účelem jejich sexuálního zneužívání nebo výroby pornografie.²

1.4 Kriminalita

Kriminalita neboli zločinnost má tři možné charakteristiky, kdy se jedná o:

- sociálně patologický jev (nejobecnější pojetí),
- jednání posuzované jako trestné činy (legální neboli juristické pojetí),
- jednání odchylné, deviantní (sociologické pojetí).

Obecně bývá kriminalita definována jako souhrn trestných činů spáchaných na určitém území za určité období.³

V neposlední řadě je možné pojem kriminalita vnímat jako masový, hromadný jev skládající se z mnoha prvků. K získání přesné definice obsahu pojmu kriminalita je důležité kriminalitu popsat. Od popisu kriminality lze pokračovat dále ve zjišťování příčin kriminality a poté k její kontrole.⁴

1.5 Násilná kriminalita

Vysvětlení pojmu

Násilná kriminalita je dle policejní statistiky součástí kriminality obecné. Násilná kriminalita je pojmem kriminologickým a trestní právo tento pojem pro souhrn skutkových podstat trestných činů násilného charakteru neužívá. Skutkové podstaty trestných činů patřících dle kriminologického vymezení do násilné kriminality se vyskytují napříč zvláštní částí TZ a utvářejí tak rozmanitou řadu kriminálních jednání. Zatímco kriminální vědy používají v kontextu s vymezením

² POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Sexuální a mravnostní trestné činy*. Online. Praha, 2023. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sexualni-a-mravnostni-trestne-ciny.aspx>. [cit. 2024-02-17].

³ SVATOŠ, Roman. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. ISBN 978-80-86708-81-2, s. 15.

⁴ GRIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana a další. *Kriminologie*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 32.

tohoto druhu kriminality pojem „násilí“, vědy o chování pracují spíše s pojmy „agrese“, „agresivita“ či „agresivní poruchy chování“.⁵

Definice

Již z pojmu „násilná kriminalita“ lze dovodit způsob provedení trestného činu. Zahrnuje totiž ty trestné činy, pro které je podstatným znakem poškození a destrukce cílového objektu jednání. U některých kriminálních chování však stačí k zařazení do této skupiny úmysl poškodit nebo zničit (např. pokus vraždy), u jiných „srozumění“ s tím, že v průběhu dosahování cíle (např. materiálního zisku) může být nositel žádoucí hodnoty poškozen nebo usmrcen (např. pokus loupeže). Předmětná definice je však značně rozsáhlá a může zahrnovat nejen činy zaměřené proti osobě (úmyslné a nedbalostní), ale také činy zaměřené proti věcem, stejně jako i proti idejím. Najít společný a jednotící znak pro téměř celou škálu kriminality je pochopitelně velmi obtížné a pro kriminologický výzkum v podstatě bezvýznamné.⁶

1.6 Sexuální kriminalita

Vysvětlení pojmu

S pojmem „sexuální kriminalita“ pracují zejména vědy o chování. Některé kriminologické školy (českou nevyjímaje) užívají vedle označení „sexuální trestná činnost“ také pojem „mravnostní kriminalita“, který je mnohem širší a obsažnější. Z analýzy zahraniční odborné literatury vyplývá, že pojem sexuální kriminality bývá definován různě, přičemž společným jmenovatelem všech definic je to, že označují kriminální chování motivované sexuální potřebou.⁷

Definice

Druhy sexuální kriminality vyplývají z kritéria motivace kriminálního chování a obsahují takové sexuální aktivity, které společnost obecně odsuzuje. Nicméně

⁵ GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana a další. *Kriminologie*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 273.

⁶ VÁLKOVÁ, Helena; KUČHTA, Josef; HULMÁKOVÁ, Jana a další. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vyd. Beckovy mezioborové učebnice. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, s. 397.

⁷ Tamtéž, s. 424–425.

kriminologickým synonymem psychopatologického pojmu není sexuální deviace. Důležité je zdůraznit, že trestním právem nejsou postihovány všechny sexuální deviace, stejně jako nemusejí všichni sexuální devianti svým sexuálním chováním porušovat uzákoněné sociální normy. Dokonce ani sexuální trestné činy nemusí být páčány sexuálními devianty. Sexuální kriminalita tak reprezentuje kategorii trestných činů motivovaných sexuální potřebou. Do této kategorie náleží trestné činy znásilnění a pohlavního zneužívání. Další sankcionované sexuálně deviantní chování lze vysledovat též pod trestnými činy krádeže (krádež spodního prádla), výtržnosti (obnažování na veřejnosti), omezování osobní svobody (nekoitální formy sexuálního obtěžování) či vraždy (sexuálně sadistické vraždy).⁸

1.7 Agrese

Pro označení útočného jednání, chování člověka a skupiny lidí se užívají různé termíny. Těmito termíny jsou agrese, agresivita, brutalita a hostilita:

- **Agrese** – je označením pro chování či jednání jedince nebo skupiny osob (popř. i státu), které vědomě a úmyslně ubližuje, násilně omezuje svobodu a poškozuje jiné osoby nebo věci.
- **Agresivita** – představuje rys osobnosti, jenž se projevuje sklonem k útočnému jednání v různých podobách. Agresivita je způsobem reakce v případě strachu či frustrace.
- **Brutalita** – je psychická vlastnost projevující se vědomým a bezcitným jednáním s úmyslem způsobit bolest jiným lidem se záměrem dosáhnout pachatelem vytyčeného cíle (brutalita je v takovém případě jen prostředkem). V některých případech je však souběžným či jediným cílem i uspokojení ze samotného aktu ubližování jinému člověku (živému tvorovi), jeho týrání.
- **Hostilita** – bývá nejčastěji skloňována především forezními psychology v souvislosti s označením osob vyznačujících se nepřátelským či

⁸ VÁLKOVÁ, Helena; KUČHTA, Josef; HULMÁKOVÁ, Jana a další. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vyd. Beckovy mezioborové učebnice. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, s. 424–425.

nenávistným postojem, záští k lidem spojenou s pocity křivdy, podezíravostí a hněvem či s paranoidně hostilním nastavením osobnosti.⁹

1.8 Násilí

Násilí je pojmem, kterým je možné označovat chování osoby směřující vůči jiné osobě a projevující se cíleným vyhrožováním, pokusem či dokonáním jednání, které jiné osobě způsobuje fyzickou či psychickou újmu.¹⁰

1.9 Viktimologie

Trestná činnost má nežádoucí dopady na celou společnost, a to buď prostřednictvím přímé újmy na majetku, zdraví nebo životech občanů, nebo tím, že narušuje důvěru v právní systém i sociální stabilitu státu. Studium obětí trestné činnosti se zabývá vědní obor viktimologie, jenž zkoumá nejen samotné trestné činy a jejich důsledky, ale i reakce obětí a jejich potřeby po traumatických událostech atp.

Právní definice pojmu „oběť“ formálně určuje, kdo může být považován za oběť v rámci trestního řízení a jaké právní ochrany mu mohou být poskytnuty. Tato definice je obsažena v zákoně o obětech trestných činů (zákon č. 45/2013 Sb.), konkrétně v § 2 odst. 2 a 3, kde se udává, že:

„(2) Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.

(3) Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.“

⁹ MAREŠOVÁ, Alena; HAVEL, Radovan; MARTINKOVÁ, Milada a TAMCHYNA, Miroslav. *Násilná kriminalita v nejisté době*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-149-3, s. 113–114.

¹⁰ Tamtéž, s. 18.

Speciální kategorii obětí tvoří „zvláště zranitelná oběť“, za kterou se podle § 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů považuje:

- dítě,
- osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením,
- oběť trestného činu obchodování s lidmi,
- oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím.

Trestněprocesní institut „poškozený“ (§ 43 trestního řádu) se v mnohém podobá termínu „oběť“, nejedná se však o pojmy totožné.

Obětí ve viktimologickém pojetí se rozumí osoba, nikoliv kolektivní subjekty (právní osoby). Nicméně je také možné a užitečné zkoumat dopady trestných činů nejen na osobu bezprostředně dotčenou (tj. znásilněnou, okradenou), ale i na blízké osoby, jimiž jsou rodinní příslušníci, přátelé či kolegové. Jmenované osoby mohou čelit emocionálnímu, sociálnímu a ekonomickému dopadu trestné činnosti, a to i přesto, že nebyly přímo fyzicky poškozeny.

S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že viktimologie je složkou kriminologické vědy, která se zaměřuje na oběť trestného činu. Studuje nejen samotnou oběť, ale také její roli v počátku a průběhu trestného činu. Zabývá se rovněž metodami pomoci obětem po spáchání trestného činu, včetně sociální, psychologické a právní podpory, a snaží se identifikovat způsoby, jak zabránit viktimizaci potenciálních obětí a posílit jejich ochranu.

Viktimnost označuje předpoklad osoby nebo skupiny osob stát se obětí trestného činu. Se zvýšeným rizikem viktimizace jsou spojovány i některé profese. Mezi ty náleží především policisté, městští strážníci, hlídači, vězeňský personál, průvodčí apod. Fyzickými útoky, loupežemi nebo napadeními jsou častěji ohroženi také zaměstnanci bank, taxikáři, listonoši, prodavači či obsluha čerpacích stanic.

Viktimnost mohou ovlivnit i určité psychické vlastnosti člověka. Jedná se zejména o vysokou agresivitu (např. hádka ukončená fyzickým napadením),

přičemž ke znásilnění může přispět také lehkomyšlnost, dobrodružnost a naivita (např. znásilnění během autostopu).

K důležitým sociálním faktorům patří také příslušnost k minoritám. Příslušníci menšin (zejména cizinci, přistěhovalci a náboženské či rasové menšiny) bývají častým terčem rasové nenávisti.

Rovněž i lidé s rozdílným chováním nebo jinou sexuální orientací vybočující z normy bývají mnohdy oběťmi slovních i fyzických útoků (homosexuálové aj.).

Jedinci s asociálními sklony pohybující se „v podsvětí“ (např. prostitutky, pasáci) neustále čelí útokům ze strany konkurence.

Statický přístup ke studiu viktimnosti se soustředí především na vlastnosti a chování oběti jako na jediný faktor ovlivňující viktimizaci. Dynamický přístup k viktimologii si naopak klade za cíl studovat viktimizaci jako komplexní proces, do něhož je zapojena nejen oběť, ale také pachatel a vnější prostředí. Tím umožňuje navrhnout komplexnější intervence k posílení ochrany obětí trestných činů a opatření k prevenci viktimizace.

Viktimizace je proces, ve kterém dochází k přeměně potenciální oběti v oběť skutečnou. Pachatel hraje v daném procesu klíčovou roli, neboť právě jeho jednání často určuje, zda se oběť stane skutečnou obětí či nikoliv. Viktimizace je zkoumána v rámci kriminologie jako součást studia kriminogeneze, která se zabývá procesy a faktory vedoucími k vzniku kriminality.¹¹

1.10 Posttraumatická stresová porucha

Posttraumatická stresová porucha (zkráceně „PTSP“) je psychická porucha, která je souhrnem různých poruch chování a prožívání včetně fyziologických reakcí zahrnujících poruchy spánku, potivost, třes, nevolnost atd. Může nastat na základě extrémního stresového prožitku nad rámec obvyklé lidské zkušenosti. Tato porucha tak má výrazný negativní dopad na život postižené osoby, včetně jejího emočního, sociálního a fyzického zdraví. Dlouhotrvající působení prožitého

¹¹ GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana a další. *Kriminologie*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 120–124.

traumatizujícího stresu mohou zasáhnout buď přímo ohrožené osoby (oběti trestných činů) nebo jedince, kteří byli svědky stresujících událostí, aniž by byli sami v přímém ohrožení života (např. svědkové záchrannářských akcí). S těmito traumatickými zážitky není lehké se vypořádat jak racionálně, tak i emocionálně. Zrádnost této poruchy se vyznačuje často tím, že se její příznaky mohou vyvíjet velmi plíživě, často až po velkém časovém odstupu od traumatizující události.¹²

¹² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9, s. 113–114.

2 PŘÍČINY NÁSILNÉ KRIMINALITY

Hlavním prostředkem v boji s násilnou kriminalitou je zkoumání příčin. Tam, kde jsou známy příčiny, je totiž dostatečný prostor pro aplikaci preventivních opatření a vhodných sankcí, které budou využity jako individuální i generální prevence násilné kriminality.

Když se zformovaly první názory a pokusy o vysvětlení otázky, proč lidé páchají násilnou kriminalitu, byl mezi odbornou veřejností patrný příklon k tzv. biologické teorii zločince. Tato teorie je založena na tvrzení, že dotyčná osoba páchá násilnou kriminalitu na základě svých fyziologických zvláštností (např. genetických predispozic, poškození mozku, hormonální nevyváženosti nebo chromozomální nepravidelnosti).

Naopak v případě psychologické teorie vysvětlující příčinu násilné kriminality dominují zvláštnosti osobnosti pachatele, popřípadě proces, kdy se pachatel učí řešit dané situace násilným jednáním. Každý člověk žije v určitém psychologickém prostředí, jež významně ovlivňuje jeho sociální učení. Z psychologického hlediska lze tedy pojem násilí definovat jako „*patologický způsob interakce konkrétního jedince (skupiny) s okolím*“. Obě shora uvedené teorie se souhrnně označují také jako tzv. instinktivistické, což znamená, že pátrají po příčinách agrese zejména uvnitř člověka, tj. v jeho vrozených a vnitřních faktorech či mechanismech.

Teorie, které se zaměřují na příčiny násilné kriminality vznikající naopak vně člověka, se nazývají teorie environmentalistické. Zabývají se převážně vlivem okolí a životního prostředí člověka na jeho následnou kriminální kariéru. Kupříkladu teorie diferenciálního sdružování, také známá jako teorie diferenciálních kontaktů, zdůrazňuje přenos násilí mezi vrstevníky v malých skupinách prostřednictvím vzájemné interakce. Jedinec, jenž má omezené kontakty převážně jen s kriminálně orientovanými vrstevníky, se může díky tomu internalizovat a osvojit si různé nevhodné způsoby chování, myšlení, postojů a motivačních faktorů.

Novodobé teorie se zabývají násilím mezi generacemi, kdy lze předpokládat, že děti napodobují své násilnické rodiče a učí se tak používat násilí stejně jako oni (tzv. teorie subkultury násilí). Nemusí se však jednat o izolovanou příčinu, ale může to být souběh imitace a biologických a psychologických příčin.

Zmínit je nutné i společenské a kulturní dopady na vnímání násilí. Teorie zabývající se násilím způsobeným těmito dopady nahlíží na násilí jako na hluboce zarytý úkaz, který se jeví ve společnosti jako norma a který reaguje na celospolečenské změny rostoucí mírou násilí (např. převraty, revoluce atd.).

Jelikož převažuje trend interpretovat příčiny kriminality multifaktorově, dostávají se do centra pozornosti tzv. rizikové faktory způsobující vyšší rozsah páčání násilí. Potencionálními znaky mohou být zejména věk, společenská třída, pohlaví, vzdělání, chudoba nebo rasa a další. Na tuto skutečnost poukazují potvrzené domněnky, a sice že např. v případě týrání manželek se násilí nebo týrání ve větší míře dopouští muži z nižší společenské a ekonomické třídy ve srovnání s muži z vyšších společenských vrstev. Skutečná podstata ale vůbec nemusí souviset s postavením pachatele ve společnosti, nýbrž s kombinací dílčích kriminogenních faktorů, které se s nižší sociální úrovní často spájejí (např. nezaměstnanost, chudoba, alkoholismus aj.).

Původ příčin, které mají vliv na vznik násilné kriminality, je velmi rozmanitý. Klíčovým faktorem je vliv sociálního prostředí, v němž člověk vyrůstá (např. rodina, škola, zájmové kroužky atp.).

Důležitým faktorem podílejícím se nejen na násilné kriminalitě jsou i společenské normy. Pakliže společnost násilí akceptuje a toleruje, stává se běžnou součástí života a jedinec si jej osvojuje jako svou vlastní normu chování.

K dalším faktorům ovlivňujícím násilnou kriminalitu patří také ekonomická nerovnost, resp. tíživá životní situace, zneužívání alkoholu nebo jiných návykových látek, rasová nerovnost, biologické a osobnostní faktory a duševní choroby, případně také kulturní dezintegrace nebo vliv masových médií.

Jmenované příčiny lze v kontextu situačního násilí charakterizovat jako „vhodné podmínky“ významně zvyšující riziko násilného jednání, jestliže nastoupí

bezprostřední spouštěč. Tím bývá obvykle bezvýznamná příčina, zejména nicotné slovní potyčky, časté i v běžném životě (spory o denní soužití, finance, vztahové problémy, nevěra, běžné neshody mezi známými). Za normálních okolností by tyto spory nemusely inklinovat k násilnému jednání, nicméně v případech výskytu výše uvedených faktorů většinou dochází k nezvládnutí situace, kdy člověk nedokáže situačním faktorům v rozhodující chvíli vzdorovat (příkladem je následná lítost pachatele). Po příčině situační násilné kriminality je vždy třeba pátrat ve spojení s jednotlivými etiologickými složkami, které mají buď charakter podmínek, nebo charakter bezprostředního spouštěče momentálního konfliktu.¹³

K nejdůležitějším původcům násilné kriminality přináležejí¹⁴:

- a) vrozené osobnostní charakteristiky,
- b) poruchy v rámci psychosociálního vývoje jedince,
- c) vliv rodinného prostředí,
- d) sféra trávení volného času – vliv masmédií,
- e) postoj společnosti k násilí – míra tolerance,
- f) vliv alkoholové a nealkoholové toxikomanie.

¹³ STAŇKOVÁ, Lenka; ŠČERBA, Filip a VICHLENDÁ, Milan. *Násilná kriminalita*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-069-7, s. 44–47.

¹⁴ GRÍVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana a další. *Kriminologie*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 290.

3 PŘÍČINY SEXUÁLNÍ KRIMINALITY

Mravnostní kriminalita má různorodé příčiny. Ovlivňuje ji mnoho rozličných vnitřních i vnějších impulzů pohánějících pachatele k páchání trestných činů. Mezi vnitřní podněty patří pachatelovy vlastní pohnutky (např. neukojitelné sexuální potřeby nebo deviace). K vnějším podnětům se zpravidla řadí zejména vliv médií nebo provokující jednání oběti.¹⁵

Pachatele nejběžnějších mravnostních trestných činů si valná většina populace představuje jako osobu s patologickými sklony či sexuální deviací neboli parafilii, ale skutečnost je taková, že většina pachatelů je nedevariantních a jejich motivace ke spáchání trestného činu spočívá v dlouhotrvajícím sexuálním deficitu.¹⁶

Mezi motivy dalších mravnostních trestných činů se zpravidla řadí zejména tužba po zisku (např. kuplířství). K páchání mravnostních trestných činů výrazně přispívá také konzumace alkoholu, drog a jiných návykových látek, které ovlivňují pachatelovo vnímání reality a sebekontrolu.¹⁷

Odborná literatura nabízí mnoho teorií osvětlujících páchání mravnostních trestných činů, jejichž podstatou je biologický, psychologický a sociologický původ deviantního chování. Přesto však žádná z teorií konkrétně nevysvětluje příčinu vzniku deviantního chování s ohledem na heterogenní skupinu jedinců.

Vzhledem k tomu, že nejčastěji se vyskytujícím sexuálním trestným činem je znásilnění, je následující část práce zaměřena právě na aspekty vyvolávající větší tendenci mužů k páchání tohoto deliktu.

I když kriminologové odkazují na rozmanitost faktorů, které ovlivňují jednotlivé činy, přesto lze jejich objasnění rozčlenit podle vlivu určitých faktorů do

¹⁵ KOVÁŘ, Petr; ČÍRTKOVÁ, Ludmila a další. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Jessenius. Praha: Maxdorf, 2008. ISBN 978-80-7345-161-5.

¹⁶ CHMELÍK, Jan a další. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.

¹⁷ VÁLKOVÁ, Helena; KUČHTA, Josef a další. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Beckovy mezioborové učebnice. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-429-2.

specifických kategorií. Příslušné faktory v souvislosti s nejčastěji se vyskytujícím sexuálním činem – znásilněním – dělí Dianiška et al.¹⁸ na:

1. vývojové, biologické faktory – znásilnění jako následek instinktivního, lety se vyvíjejícího mužského jednání a jako prostředek zachování lidského rodu,
2. faktory spojené s mužskou socializací – znásilnění jako výsledek moderní mužské socializace je chápáno jako prostředek přizpůsobování se charakteristikám spojeným s mužností,
3. faktor „hypermужnosti“ (hypermaskulinity) – znásilnění jako vyjádření mužské síly, agresivity či hněvu, v důsledku čehož se projevuje sexuální násilí,
4. faktor psychologických abnormalit – znásilnění jako výsledek onemocnění osobními poruchami či duševními chorobami,
5. faktor sociálního učení – znásilnění jako perspektiva, že tak, jak se muži učí jakékoliv formě jednání, tak se učí i samotnému páčání sexuálních činů,
6. faktor sexuální motivace – znásilnění jako výsledek rozdílné motivace k páčání trestného činu.

¹⁸ DIANIŠKA, Gustáv a další. *Kriminológia*. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-198-4, s. 186, 188–189.

4 CHARAKTERISTIKA A DRUHY NÁSILNÝCH TRESTNÝCH ČINŮ PÁCHANÝCH NA ŽENÁCH

Charakteristika

Násilné trestné činy mohou být rozděleny podle různých kritérií do tří kategorií, a to podle způsobu vyjádření skutkové podstaty, účelu prováděného násilí a míry použití násilí. K násilným trestným činům patří ty činy, které vyžadují naplnění znaku násilí nebo pohrůžky násilím a jsou zároveň násilím instrumentálním, což znamená, že násilí slouží jako prostředek k dosažení jiného cíle. Nejčastěji k těmto trestným činům patří loupež (§ 173 TZ), vydírání (§ 175 TZ), znásilnění (§ 185 odst. 1 alinea 1 TZ), sexuální nátlak (§ 186 TZ), tzv. „násilná krádež“ (§ 205 odst. 1 písm. c) TZ), násilí proti úřední osobě (§ 325 odst. 1 písm. a) TZ).

Další podskupinou jsou trestné činy, které jednoznačně vyžadují naplnění znaku násilí nebo pohrůžky násilím, ale nejsou násilím instrumentálním, což znamená, že cílem je právě samotné násilné působení na oběť, nikoli dosažení jiného cíle. Jako příklad takového trestného činu lze uvést „*násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci*“ podle § 352 TZ.

Existují i násilné trestné činy, které nemusejí obsahovat znaky násilí, pohrůžky násilím nebo porušení tělesné integrity oběti ve své skutkové podstatě, avšak současně se jedná o činy, kde je násilné jednání pachatele typické. Konkrétními příklady takových trestných činů jsou například některé činy proti životu a zdraví (vražda, ublížení na zdraví...), u nichž je pravděpodobný vznik poruchy na životě nebo zdraví. Ta nutně nemusí vyžadovat přímé fyzické násilí nebo hrozbu násilím ve své skutkové podstatě, zpravidla je ale násilné jednání nebo hrozba násilím přítomna. Příklady trestných činů, které mohou být spojeny s násilím, ačkoliv samotná skutková podstata trestného činu nevyžaduje přímé použití fyzického násilí, mohou zahrnovat vraždu jedováním nebo zanedbání povinnosti pečovat o dítě.

Další složku trestných činů reprezentují činy, kde není přítomen ani znak násilí (eventuálně pohrůžka násilím), ani pro ně není charakteristické použití násilí,

nicméně výskyt násilí nelze pokládat za výjimečný jev. Jedná se zejména o trestné činy omezení osobní svobody nebo zbavení osobní svobody.

Násilné trestné činy nejsou a ani nemohou být zakotveny ve zvláštní části TZ jako samostatný soubor, proto figurují v celé zvláštní části TZ. Kvůli této struktuře TZ je důležité si uvědomit, že některé uvedené činy mohou být v konkrétním případě násilné, zatímco jindy naopak nikoliv.¹⁹

Druhy

Násilné trestné činy, které představují široké spektrum kriminálních jednání podle skutkové podstaty, se skloňují v rámci celé zvláštní části TZ. TZ uvádí především tyto násilné trestné činy:

- Hlava I – Trestné činy proti životu a zdraví – vražda (§ 140 TZ), zabití (§ 141 TZ), vražda novorozeného dítěte matkou (§ 142 TZ), ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky (§ 146a), mučení a jiné nelidské a kruté zacházení (§149 TZ), rvačka (§ 158 TZ), přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159 TZ).
- Hlava II – Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství – obchodování s lidmi (§ 168 odst. 2 TZ), zavlčení (§ 172 TZ), loupež (§ 173 TZ), braní rukojmí (§ 174 TZ), vydírání (§ 175 TZ), omezování svobody vyznání (§ 176 TZ), porušování svobody sdružování a shromažďování (§ 179 TZ).
- Hlava III – Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti – znásilnění (§ 185 TZ), sexuální nátlak (§ 186 TZ).
- Hlava IV – Trestné činy proti rodině a dětem – týrání svěřené osoby (§ 198 TZ), týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 TZ).
- Hlava V – Trestné činy proti majetku – tzv. násilná krádež podle § 205 odst. 1 písm. c) TZ.
- Hlava VII – Trestné činy obecně nebezpečné – úmyslné obecné ohrožení (§ 202 TZ), získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou (§ 290 odst. 1 písm. a) TZ).

¹⁹ STAŇKOVÁ, Lenka; ŠČERBA, Filip a VICHLENDÁ, Milan. *Násilná kriminalita*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-069-7, s. 19–21.

- Hlava IX – Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci – teroristický útok (§ 311 TZ), teror (§ 312 TZ), vlastizrada (§ 309 TZ), rozvracení republiky (§ 310 TZ).
- Hlava X – Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných – násilí proti orgánu veřejné moci (§ 323 TZ), vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci (§ 324 TZ), násilí proti úřední osobě (§ 325 TZ), vyhrožování s cílem působit na úřední osobu (§ 326 TZ), násilné překročení státní hranice (§ 339 TZ), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 TZ), nebezpečné vyhrožování (§ 353 TZ), násilně je velmi často páchán i trestný čin výtržnictví (§ 358 TZ).
- Hlava XII – Trestné činy vojenské – urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůžkou násilím (§ 379 TZ), urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůžkou násilím (§ 380 TZ), násilí vůči nadřízenému (§ 381 TZ), v kvalifikovaných skutkových podstatách pak také porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti (§ 382 odst. 1, 2 písm. a) TZ), porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností (§ 383 odst. 1, 2 písm. a) TZ).
- Hlava XIII – Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy – genocidium (§ 400 TZ), útok proti lidskosti (§ 401 TZ), násilí může být i součástí trestných činů – apartheid a diskriminace skupiny lidí (§ 402 TZ), válečná krutost (§ 412 TZ), perzekuce obyvatelstva (§ 313 TZ), ublížení parlamentáři (§ 417 TZ).

Za určitých okolností mohou být samozřejmě „násilně“ spáchané i jiné trestné činy, které však výše jmenovány nejsou. K násilným trestným činům patří i činy, které nemají typické znaky násilných trestných činů, ale cílem jejich stíhání je pokus zamezit násilnému činu již v jeho počátku. K těmto činům přináleží například nedovolené ozbrojování (§ 279 TZ) nebo účast na organizované zločinecké skupině (§ 361 TZ).²⁰

²⁰ STAŇKOVÁ, Lenka; ŠČERBA, Filip a VICHLENDÁ, Milan. *Násilná kriminalita*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-069-7, s. 21–22.

5 CHARAKTERISTIKA A DRUHY SEXUÁLNÍCH TRESTNÝCH ČINŮ PÁCHANÝCH NA ŽENÁCH

Charakteristika

Mravnostní kriminalita, často označovaná také jako sexuální kriminalita, má značný dopad na osobní integritu a citlivé sféry lidského života. Tyto typy trestných činů jsou považovány za velmi závažné (s vysokou tzv. typovou nebezpečností) z důvodu specifického charakteru a dopadu na chráněné zájmy jednotlivců a společnosti jako celku. Negativní důsledky mravnostních trestných činů jsou často mnohem širší a trvalejší, než je jen jejich okamžitý dopad. Zvláště pokud jde o oběti těchto zločinů, může být dlouhodobé psychické trauma a jiné traumatizující poškození obzvláště devastující. Klíčové hodnoty, jimiž jsou zejména osobní svoboda a lidská důstojnost, jsou v demokratických společnostech chráněny a zahrnuty mezi nejdůležitější základní práva člověka. Tyto hodnoty jsou obvykle zaručeny v ústavách a základních právních dokumentech demokratických států, jako je Listina základních práv a svobod v České republice, a také v mezinárodních dokumentech, jako jsou Všeobecná deklarace lidských práv a Evropská úmluva o lidských právech.²¹

Mravnostní kriminalita je speciálním typem kriminality, jenž je charakteristický spojením s pohlavním pudem a pro nějž je typickým znakem sexuální potřeba. Sféra mravnosti si žádá zvláštní pozornost a společenskou regulaci, neboť hodnoty a normy v této oblasti se mohou výrazně lišit mezi různými skupinami lidí a kulturami. Cílem právního systému je určit hranice, co je považováno za morální a nemorální chování, aby docházelo k ochraně jednotlivce před nevhodným chováním a aby bylo zajištěno bezpečí a respekt v mezilidských vztazích. V souvislosti se zásadou subsidiarity trestní represe je postihováno nedodržování pravidel jen určitých mravních zásad, která jsou navíc proměnlivá v čase. Dá se říci, že mravnostní kriminalita se dotýká intimní oblasti jedince, je spojena s velkým zájmem médií a politiků a má významný sociální vliv. I když mravnostní trestné činy představují v rámci celkové trestné činnosti menší podíl,

²¹ CHMELÍK, Jan a další. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6, s. 11.

vyznačují se přesto velice podstatnou, speciální závažností. Mravnostní kriminalitou se tedy rozumí taková sexuálně motivovaná jednání, která jsou v dané společnosti považována za nepřijatelná a nelegitimní.²²

Z tohoto pohledu nelze nahlížet na mravnostní trestné činy pouze jako na důsledek mravní otupělosti či zvýšené dráždivosti na sexuální podněty při snížené ovládací schopnosti. Významnou část osob, které se podílejí na mravnostní kriminalitě, totiž tvoří osoby „zdravé“, u nichž psychiatr ani psycholog nepotvrdili žádnou sexuální úchytku. Nespornou skutečností ovšem zůstává, že významná část této trestné činnosti je páchána jedinci, kteří disponují sexuálně patologickou motivací, jejíž prognóza se dotýká kromě vývojových vad i nesprávné nebo nevyhovující mravní, sexuální a společenské výchovy.²³

Kriminologické pojetí násilné sexuální kriminality se vyznačuje těmito pojmovými znaky:

- a) zásahem pachatele do sexuální sféry oběti,
- b) použitím fyzického násilí, pohrůžky fyzického násilí či pohrůžky jiné těžké újmy ze strany pachatele vůči oběti,
- c) absencí souhlasu oběti s takovým jednáním.

K pojmovým znakům naopak nepřísluší pohnutka (v trestněprávním smyslu) nebo motivace (v psychologickém smyslu). Přestože mnoho sexuálních trestných činů může být motivováno snahou uspokojit sexuální potřeby pachatele, ne všechny násilné sexuální činy jsou motivovány primárně touhou po sexuálním uspokojení. Některé trestné činy, znásilnění nevyjímaje, mohou být vedeny zejména touhou po moci, kontrole, pomstě, ponížení nebo jinými faktory, než je touha po uspokojení sexuální potřeby.²⁴

²² GRIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana a další. *Kriminologie*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 298.

²³ CHMELÍK, Jan a další. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6, s. 18.

²⁴ BLATNÍKOVÁ, Šárka; FARIDOVÁ, Petra a ZEMAN, Petr. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. ISBN 978-80-7338-143-1, s. 14.

Druhy

Trestné činy mravnostního charakteru jsou jmenovány především v hlavě III zvláštní části TZ nazvané „Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti“. Některé z dalších mravnostních trestných činů se však objevují i mimo tuto hlavu. Všeobecně jsou trestné činy spadající do mravnostní kriminality rozdělovány do dvou dílčích skupin:

- a) Sexuální trestné činy** – do této skupiny spadá veškeré chování jednotlivce, jež je ve společnosti nepřípustné. Tím je myšleno zejména uspokojování sexuálních potřeb způsobem, který nedovoluje trestní zákon. Spadají sem především trestné činy dle hlavy III TZ nazvané jako „Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti“, konkrétně znásilnění (§ 185 TZ), sexuální nátlak (§ 186 TZ), pohlavní zneužití (§ 187 TZ), soulož mezi příbuznými (§ 188 TZ) či pornografické trestné činy (šíření pornografie – § 191 TZ, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií – § 192 TZ, zneužití dítěte k výrobě pornografie – § 193 TZ, účast na pornografickém představení – § 193a TZ), navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b TZ), z ostatních hlav obchodování s lidmi (§ 168 TZ), ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ), svádění k pohlavnímu styku (§ 202 TZ). Sexuální motiv mohou mít také trestný čin vraždy (§ 140 TZ), ublížení na zdraví (§ 146 TZ), ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 TZ), týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 TZ), nebezpečného pronásledování (§ 354 TZ) či výtržnictví (§ 358 TZ). Se sexuální motivací může být také trestný čin krádeže (§ 205 TZ) či obecné ohrožení (§ 272 TZ). V souvislosti se dvěma naposledy výše vyjmenovanými činy se hovoří o sexuálně neudržitelné fetišistické potřebě pachatele, kdy u prvního činu je pachatel vzrušen krádežemi, při kterých je šance odhalení, a u druhého činu se jedná o projev pyromanie, jež způsobuje uspokojení pachatele.
- b) Trestné činy spojené s prostitucí** – zde je důležité zmínit, že prostituce v České republice není nijak usměrňována, a tím pádem se nestává trestnou. Přesto se mezi trestné činy v této skupině řadí trestný čin kuplířství (§ 189 TZ) a prostituce ohrožující mravní vývoj dětí (§ 190 TZ)

– oba citované trestné činy jsou obsaženy v hlavě III TZ nazvané „Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti“. V souvislosti s prostitucí nelze bezpochyby opomenout ani trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci (§ 152 TZ), šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti (§ 153 TZ), ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 TZ), obchodování s lidmi (§ 168 TZ), ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ) či svádění k pohlavnímu styku (§ 202 TZ). Ve zvláštních případech je možné prostituci jako takovou stíhat normami trestního práva, a to konkrétně jako trestný čin výtržnictví (§ 358 TZ).

Policie České republiky ve svých kriminalistických statistikách uvádí v rámci mravnostní kriminality jako samostatné činy trestný čin znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, soulož mezi příbuznými, šíření pornografie, kuplířství a obchodování s lidmi.²⁵

²⁵ GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana a další. *Kriminologie*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 298–299.

6 VYBRANÉ NEJČASTĚJŠÍ TRESTNÉ ČINY

6.1 Znásilnění

Trestný čin znásilnění je definován v § 185 TZ. Trestný čin spáchá ten, kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti. Tento čin bude potrestán odnětím svobody. Přísněji je znásilnění trestáno, pokud pachatel spáchá čin souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží na dítěti nebo se zbraní. Dále se přísněji trestá spáchaný čin na dítěti mladším 15 let, čin spáchaný v místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo způsobí-li pachatel takovým činem těžkou újmu na zdraví. Nejprísněji je trestán pachatel, který tímto činem způsobí smrt.²⁶

6.2 Vydírání

Trestný čin vydírání je podle § 175 TZ namířen proti svobodě člověka ve smyslu svobody rozhodování. Poškozený je pachatelem nucen násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy k tomu, aby něco konal, opomenul nebo strpěl. Vydírání je trestáno podle závažnosti pachatelova jednání. Přísněji je vydírání trestáno, pakliže pachatel svým činem způsobí oběti těžkou újmu na zdraví. Nejprísněji je pak vydírání trestáno za předpokladu, že pachatel způsobí svým činem oběti smrt.²⁷

6.3 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí („domácí násilí“) je upraven v § 199 TZ. Je to trestný čin, jímž je myšleno takové „*zlé nakládání, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou vytrvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké přikopání*“. Mezi trestné činy tohoto typu patří především bití oběti, kopání, fackování, tahání za vlasy, její svazování atd. Obětí „domácího

²⁶ § 185 zákona č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷ STAŇKOVÁ, Lenka; ŠČERBA, Filip a VICHLENDÁ, Milan. *Násilná kriminalita*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-069-7, s. 102–103.

násilí“ podle § 199 TZ je osoba blízká nebo jiná osoba, která žije s pachatelem ve společném obydlí. K tomuto skutku však nemusí docházet jen ve společném obydlí, ale může nastat například i na veřejnosti, na pracovišti, na dovolené atd. Místo skutku totiž není hlavním znakem skutkové podstaty.²⁸

²⁸ STAŇKOVÁ, Lenka; ŠČERBA, Filip a VICHLEŇDA, Milan. *Násilná kriminalita*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-069-7, s. 106–107.

7 TYPOLOGIE PACHATELŮ NÁSILNÉ KRIMINALITY

V případě dělení pachatelů násilné kriminality lze uplatnit různá klasifikační měřítká. Těmi mohou být například právní kvalifikace jejich činu, motiv činu, případně vztah pachatele k oběti. Při charakteristice pachatelů násilné kriminality se využívá také obecná typologie. Jednou z nejzákladnějších typologií je tzv. komplexní typologie podle Čírtkové, jež rozděluje osobnosti pachatele do pěti typů:

1. socializovaný (normální) typ,
2. neurotický typ,
3. psychopatický typ,
4. mentálně retardovaný typ,
5. psychotický typ.

Společné znaky pachatelů násilné kriminality se stanovují jen velmi obtížně. Obecně však platí, že v této skupině nejčastěji figurují psychopati s tendencí k agresivitě. Pro pachatele násilné kriminality je dále charakteristická větší závislost na návykových látkách, podprůměrné vzdělání, nízká úroveň rozumových předpokladů aj.²⁹

Jelikož dosud nebyla stanovena žádná všeobecná typologie pachatele násilné kriminality, jsou úvahy o jednotlivých sociodemografických charakteristikách, jako je zejména poměr mužů a žen mezi pachateli násilné kriminality, věk, vzdělání nebo zařazení ke specifické společenské třídě, pouze v rovině spekulací.

V populaci se násilné kriminality dopouštějí v drtivé většině muži. Ženy tvoří již po delší dobu jen 10 %. Násilná kriminalita bývá spojována spíše s mladšími pachateli, nejčastěji ve věku do třiceti let. Také v případě násilné kriminality

²⁹ STAŇKOVÁ, Lenka; ŠČERBA, Filip a VICHLENDÁ, Milan. *Násilná kriminalita*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-069-7, s. 34.

se pachatelé obvykle vyznačují příslušností k nižší sociální vrstvě či nízkým stupněm vzdělání.³⁰

Z dostupných typologií prezentovaných v odborné literatuře bývá často citována klasická typologie podle výše zmíněné Čírtkové, jež typologii násilných pachatelů dále rozděluje na tři typy:

- afektivní pachatel,
- deviantní pachatel,
- racionální pachatel.

Mezi další významné typologie jistě patří i typologie Johna Conrada Spencera, podle níž jsou násilní pachatelé rozdělování na³¹:

- kulturní násilné pachatele (angl. „*culturally violent offender*“),
- kriminální násilné pachatele (angl. „*criminally violent offender*“),
- patologické násilné pachatele (angl. „*pathologically violent offender*“),
- situační násilné pachatele (angl. „*situationally violent offender*“).

³⁰ GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana a další. *Kriminologie*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 294.

³¹ DIANIŠKA, Gustáv a další. *Kriminológia*. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-198-4, s. 165–166.

8 TYPOLOGIE OBĚTÍ NÁSILNÉ KRIMINALITY

Bližší pohled na typologii obětí pomůže určit jejich různorodé kategorie a vymezit společné charakteristické rysy. To hraje důležitou roli zejména při prevenci viktimizace, jež pomáhá najít správná a přesně zaměřená opatření pro konkrétní profil potencionální oběti. Při kontaktu oběti s pachatelem může oběť často zbytečně chybovat, a tím přispět ke své viktimizaci. Edukace obětí může tedy výrazně zesílit účinnost prevence před násilnými trestnými činy.

Jednou z nejznámějších typologií je typologie obětí dle viktimologa Fattaha založená na vzájemném působení pachatele a oběti. Vzhledem ke svému univerzálnímu charakteru je dobře uplatnitelná i v případě násilné kriminality. Fattah konkrétně rozlišuje:

1. Zúčastňující se oběť – jedná se o oběť, která má k danému činu pozitivní postoj, ať už aktivně souhlasí, umožňuje čin nebo je v něm angažována. Tento koncept je často spojen se situačními konflikty, jimž předchází nějaká forma sporu nebo neshody mezi obětí a pachatelem.
2. Nezúčastňující se oběť – jedná se o oběť, jež nemá žádný podíl na spáchaném činu nebo má k němu negativní postoj. Bývá spojována s případy, v nichž je násilí použito jako prostředek k dosažení jiného účelu, pro což se vžilo označení instrumentální násilí. Také může být spojena s útoky na neznámé oběti (např. loupežné vraždy nebo znásilnění neznámých obětí).
3. Provokující oběť – jedná se o oběť aktivně vyvolávající konflikt či rizikovou situaci. Příkladem takovéto oběti může být dlouhodobě týraná oběť domácího násilí, jež zavraždí svého tyrana.
4. Latentní oběť – je označení pro oběť vystupující v případě nezjištěných trestných činů nebo neidentifikovaných obětí známých trestných činů. Příslušná kategorie obětí může zahrnovat i situace, kdy jsou trestné činy skryty, nejsou nahlášeny orgánům činným v trestním řízení nebo zůstávají nepozorovány veřejností (např. násilí a sexuální násilí v rodině, mezi partnery, rodiči, dětmi, blízkými, známými či příbuznými). Koncept latentních (skrytých) obětí je důležitý při studiu kriminálních jevů

a viktimologie, neboť latentní oběť má větší tendenci k opakované viktimizaci stejného druhu trestného činu.

5. Nepravá oběť – jedná se o oběť, která ve skutečnosti není obětí trestného činu nebo jiné formy viktimizace a stává se obětí např. z důvodu omylu, dezinformace nebo nedorozumění.

Typologii, která rozděluje oběti podle míry viny, to znamená, že se soustředí na postavení oběti v procesu viktimizace, vytvořil Mendelsohn. I v tomto případě se jedná o univerzální typologii použitelnou v rámci rozčleňování obětí násilné kriminality.

1. Úplně nevinná oběť (náhodná oběť) – stejně jako u Fattaha jde i u Mendelsohna o oběť nezúčastněnou, která se na činu vůbec ničím nepodílí.
2. Oběť s menším podílem viny než pachatel – jedná se o oběť, která je viktimizovaná kvůli své nepozornosti, lehkomyšlnosti či zlehčování vážnosti situace. Patří sem případy obětí, které z důvodu popisovaného chování vybízejí pachatele ke spáchání trestného činu či ke svému zvolení coby oběti.
3. Oběť stejně vinna jako pachatel – jedná se o oběti, které vzejdou z oboustranných rovnocenných sporů, kdy do poslední chvíle není jasné, kdo bude obětí a kdo naopak pachatelem. Příkladem může být hádka mezi známými, situační vražda, rvačka či ublížení na zdraví.
4. Oběť více vinna než pachatel – jedná se o oběť, která svým chováním pachatele provokuje, nekontroluje se, čímž vyvolává agresi na straně pachatele. Příkladem může být zabití násilného (tyrana) svojí obětí. V tomto případě je oběť více vinna než pachatel, jelikož donutila pachatele ke spáchání činu svým předešlým chováním.
5. Oběť podstatně více vinna než pachatel nebo výlučně vinna – jedná se o oběť, která svým chováním zcela donutila pachatele spáchat trestný čin. „Pachatel“ je naprosto (např. v nutné obraně) nebo skoro (např. při překročení hranice nutné obrany) nevinný.
6. Simulující nebo imaginární oběť – jedná se o oběť, která se do role oběti dostala např. křivým obviněním ze znásilnění.

Holyst se ve své typologii zaměřuje na dělení obětí podle druhu „zavinění“ své viktimizace. Rozlišuje oběti, které svou viktimizaci:

1. zavinily:

- a) individuálně (např. provokující oběť), nebo
- b) příslušností k některé z rizikových negativně hodnocených skupin (např. člen mafie jako oběť násilného „vyřizování účtů“),

2. nezavinily:

- a) individuálně (tj. např. oběť zraněná v rámci pomoci v nutné obraně jinému), nebo
- b) příslušností k některé z pozitivně hodnocených skupin (např. taxikář jako oběť loupežného přepadení).

V poslední řadě je nutné poukázat na nejzákladnější dělení těchto obětí, a to na dělení podle typu trestného činu, jenž byl na dané oběti spáchán. Z tohoto hlediska jsou vymezeny³²:

- 1. oběti dokonatých úmyslných usmrcení (primární a sekundární),
- 2. oběti nedokonatých úmyslných usmrcení a trestných činů proti zdraví,
- 3. oběti násilných sexuálních trestných činů,
- 4. oběti majetkově motivovaných trestných činů,
- 5. oběti dalších násilných trestných činů.

³² STAŇKOVÁ, Lenka; ŠČERBA, Filip a VICHLENDÁ, Milan. *Násilná kriminalita*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-069-7, s. 186–190.

9 TYPOLOGIE PACHATELŮ SEXUÁLNÍ KRIMINALITY

Motivace činu je důležitým znakem, z něhož odborníci vyšli při určení typologie pachatelů sexuálních činů. Na základě takto koncipované typologie třídí pachatele do individuálních skupin, které vytvořili v souladu s charakteristikami pachatelů a jejich činů. I když se u některých pachatelů objevují obdobné znaky nebo charakteristiky, dosud nebyla stanovena jednoznačná typologie, která by objasnila profil všech pachatelů. Hlavním důvodem je jejich rozmanitost. S využitím této klasifikace je možné identifikovat, kdo je předurčen k páčání sexuálních činů, porozumět charakteristikám pachatelů a podle toho s nimi dále jednat.³³

Pachatelé mravnostních trestných činů jsou zastoupeni ve všech věkových kategoriích. Odlišovat je lze dle jednotlivých forem mravnostní kriminality (znásilnění, mravnostní trestná činnost na mládeži, vynucená prostituce atd.). Široké spektrum mravnostních trestných činů je páčáno pod vlivem alkoholu, kdy v důsledku jeho konzumace dochází k odbourávání zábran a také k vyvolávání agresivity v chování. Stejně významná je i skupina pachatelů dopouštějících se mravnostní kriminality opakovaně, tj. recidivistů. Podle Chmelíka³⁴ se pachatelé mravnostních deliktů dělí do tří kategorií, a to na:

- 1) pachatele, kteří se mravnostní trestné činnosti dopouštějí příležitostně, bez významné motivace,
- 2) pachatele, kteří se mravnostní trestné činnosti dopouštějí cílevědomě, promyšleně až organizovaně, přičemž jejich základním motivem je uspokojení sexuálních potřeb nebo zisk,
- 3) pachatele patologicky zaměřené, se sexuální nebo jinou úchylkou.

³³ DIANIŠKA, Gustáv a další. *Kriminológia*. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-198-4, s. 183.

³⁴ CHMELÍK, Jan a další. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6, s. 23.

9.1 Typologie pachatelů sexuálního násilí

Rovněž i pro tuto skupinu pachatelů je charakteristická značná heterogenita vnitřní struktury, což znamená, že jejich různorodost může spočívat jak v jejich různém věku a typu sexuálního trestného činu, tak i v jejich nebezpečnosti, kriminální specializaci, osobní i kriminální minulosti nebo přítomnosti, popřípadě v absenci duševní poruchy.

Modely, klasifikace a typologie pachatelů sexuálních deliktů

V kriminologii se typologie rozděluje na dva směry. První směr typologie se zaměřuje na trestný čin (na kriminální chování), kdy klasifikace staví na jednotlivých trestných činech nebo jejich druzích. Druhý směr představuje typologii zaměřenou více na charakteristiky spojené s osobou (osobností) pachatele. Obě skupiny se pak liší např. psychiatrickou diagnózou, rodinným stavem pachatele nebo kriminální kariérou. Klasifikace se následně tvoří podle podobných znaků v jejich kriminální účastnosti, postojích či např. v osobnostních rysech.

Na pachatele lze nazírat i z hlediska způsobu provedení sexuálního trestného činu, kdy jsou vymezováni tzv. kontaktní sexuální delikventi (znásilnění, pohlavního zneužívání...) a nekontaktní sexuální delikventi (exhibicionisté nebo „internetoví“ sexuální pachatelé). Dále je potřeba tyto pachatele rozdělovat na násilné sexuální delikventy a na pachatele nenásilných sexuálních trestných činů.

Porter et al. (2000) představují typologii sexuálních pachatelů, jež zohledňuje také kriminálně-sexuální kariéru pachatele. Konkrétně vymezili šest dílčích kategorií, kam patří: extrafamiliární pachatelé sexuálního zneužívání dětí, intrafamiliární pachatelé zneužívání, kombinovaní intrafamiliární / extrafamiliární pachatelé zneužívání, pachatelé znásilnění, kombinovaní pachatelé znásilnění a zneužívání a nesexuální pachatelé.

Pachatelé znásilnění v zahraničních klasifikačních modelech a typologiích

Pachatelé znásilnění přitahují pozornost výzkumníků i teoretiků, kteří pro tyto účely sestavují různé klasifikační modely. Mezi odborníky, kteří se zabývají předmětnou problematikou, zejména patří:

Albert Ellis (2010) – rozlišuje šest kategorií pachatelů sexuálního násilí: a) delikventy, kteří si posilují svůj sebeobraz, b) pachatele ochraňující svůj sebeobraz, c) ty, kteří jsou k sobě shovívaví, d) pachatele bránící svoji pověst, e) tyrany a sadisty a f) násilníky nastavené na sebeobranu.

Gene G. Abel (1986) – dělí pachatele podle jejich primární motivace do tří skupin na: a) psychotické, b) parafilní a c) antisociální.

Richard Rada (1978) – člení sexuální násilníky do čtyř kategorií na: a) psychotiky (schizofreniky), b) muže s poškozením mozku, c) muže páchající znásilnění pod vlivem situačního stresu a d) osoby trpící konfliktem maskulinní identity.

John W. Renfrew (1998) – představuje čtyři základní typy sexuálních násilníků: a) sadisty nenávidějící ženy, b) sociopaty, c) sexuální devianty a d) sociálně zanedbané pachatele.

Nicholas Groth (2007) – spolu s dalšími autory identifikoval tři skupiny pachatelů znásilnění, pro které je dominantním prvkem jejich jednání: a) moc či síla (angl. „*power rape*“), b) hněv nebo zloba (angl. „*anger rape*“) a c) sadistická komponenta (angl. „*sadistic rape*“).

Robert R. Hazelwood a Janet I. Warrenová (2000) – referují o dvou skupinách pachatelů sexuálního násilí, tj. o: a) impulzivních pachatelích (angl. „*Impulsive Offender*“) a b) rituálních pachatelích (angl. „*Ritualistic Offender*“).

Karen Terryová (2012) – hovoří o čtyřech kategoriích pachatelů znásilnění se sexuální motivací, kam náleží: a) nesadistický („reciproční“ / kompenzatorní), b) sadistický (angl. „*sadistic*“), s nesexuální motivací, c) agresivní (angl. „*power / control*“) a d) impulzivní (angl. „*opportunistic*“).

Raymond A. Knight a Robert A. Prentky (2007) – jsou autory klasifikace vytvářené v rámci Massachusetts Treatment Center (MTC:R3), která určuje devět typů pachatelů znásilnění.

Přehled typů dle klasifikace MTC: R3 (upraveno dle Knight, 1999):

- Typ 1 – Impulzivní (angl. „*oportunistic*“), vysoká sociální kontrola.
- Typ 2 – Impulzivní (angl. „*oportunistic*“), nízká sociální kontrola.
- Typ 3 – Zlostný, (vše)obecně (angl. „*pervasively angry*“).
- Typ 4 – Sadistický sexuální pachatel – zjevný / manifestní / explicitní (angl. „*sexual sadistic, overt*“).
- Typ 5 – Sadistický sexuální pachatel – potlačovaný / tlumený (angl. „*sexual, sadistic, muted*“).
- Typ 6 – Nesadistický sexuální pachatel, vysoká sociální kompetence (angl. „*sexual non-sadistic, high social competence*“).
- Typ 7 – Nesadistický sexuální pachatel, nízká sociální kompetence (angl. „*sexual, non-sadistic, low social competence*“).
- Typ 8 – Mstivý, nízká sociální kompetence (angl. „*vindictive, low social competence*“).
- Typ 9 – Mstivý, vysoká sociální kompetence (angl. „*vindictive, high social competence*“).

Charakteristiky pachatelů násilné sexuální kriminality

Jak bylo uvedeno výše, není možné spolehlivě určit jednotnou osobnostní strukturu definující pachatele sexuálního násilí. Stanovení osobnostních charakteristik, a to zejména případných poruch osobnosti, je přesto významné např. při určování nejvíce vyhovující terapie nebo programu zacházení či pro odhad možné recidivy a eventuálního znovuzačlenění jedince do běžné společnosti.

Jako cenný zdroj informací týkajících se charakteristiky pachatelů sexuálního násilí poslouží četné empirické studie související s výzkumy v příslušné oblasti. Tato kategorie delikventů je zkoumána a porovnávána s odlišnou, kontrolní skupinou (např. nekriminálními osobami). Avšak obvykle se výzkumy soustředí

spíše na srovnávání pachatelů sexuálních deliktů s delikventy páchajícími nesexuální trestné činy. Dalším objektem výzkumu může být srovnávání pachatelů násilné sexuální a nenásilné sexuální kriminality, sexuálních delikventů mladších 18 let s dospělými sexuálními pachateli atd. Výzkumné studie srovnávají a analyzují poměr recidivy u pachatelů, kteří prošli speciálním programem zacházení, s pachateli, kteří se takového programu neúčastnili nebo ho neabsolvovali až do konce. Značná pozornost je v těchto pracích věnována rovněž rozdělování pachatelů dle typu a druhu trestného činu, což může být například rozdělení pachatelů znásilnění na ty, kteří si za svou oběť vybrali dospělého člověka, a na ty, kteří si vybrali dětskou oběť. Porter et al. (2000) ve svých výzkumech porovnávají pachatele sexuálního zneužívání s pachateli znásilnění, přičemž dochází k závěru, že jsou pachatelé sexuálního zneužívání ve větší míře sociálně neobratní a neprůbojní. U pachatelů znásilnění lze vypozorovat větší podíl nebezpečnějšího antisociálního chování v anamnéze a větší sklon k obecné a násilné kriminální recidivě.

V českém prostředí se problematikou charakteristiky pachatelů sexuální kriminality zabývají např. Weiss a Zimanová (1986). Ti ve svých výzkumech zjistili, že se maladaptace v mezilidských vztazích jeví jako sklon k nepřátelskému, agresivnímu chování k lidem, podezřívavost, chybějící empatie a nedostatek soucitu. Dalšími možnými projevy mohou být nepřítomnost pocitu viny, citů a také vysoká pravděpodobnost zjevného agresivního a kriminálního chování. Socializace pachatelů sexuálního násilí je velmi obtížná, a to zejména z důvodu jejich neschopnosti realizace citů v partnerství, a tím pádem nemožností ve vztazích vytrvat. K dalším rizikovým faktorům se přičítá ústavní výchova, špatné rodinné zázemí či pozitivní kriminální anamnéza. Jen u malé části těchto pachatelů bývá stanovena psychopatologická diagnóza, a pokud ano, jedná se většinou o poruchu osobnosti (psychopatii) se znaky nezdrženlivosti, výbušnosti, agresivity nebo špatné sociální adaptace. Psychodiagnostická zkoumání popisují pachatele jako nepřátelského nebo agresivního k druhým lidem, sobeckého, se špatným sebeovládáním, sociálně

distancovaného, nedůtklivého, depresivního, neempatického a s nízkým sociálním intelektem.³⁵

9.2 Typologie pachatelů násilných sexuálních činů

Násilné sexuální delikty (znásilnění, sexuální nátlak) se sice řadí do skupiny mravnostní kriminality k sexuálním deliktům, ale protože je zde přítomný prvek násilí, stojí na pomyslné hranici kriminality mravnostní a násilné. Typologií dělící pachatele sexuálních deliktů existuje celá řada. Nejčastěji se v odborné literatuře objevuje dělení podle motivace nebo vztahu k oběti. Dle motivace se rozdělují pachatelé sexuálních činů do dvou hlavních skupin, tj. na pachatele, kteří nejsou motivováni sexuálně, a pachatele, kteří naopak sexuálně motivováni jsou. V případě pachatelů sexuálních násilných trestných činů, kteří nejsou motivováni sexuálně, nedominuje potřeba sexuálního uspokojení, ale spíše usilují o ovládnutí oběti nebo chtějí oběť ponížit. Tito pachatelé se označují jako tzv. pachatelé síly a kontroly. Součástí této skupiny pachatelů je i zvláštní skupina pachatelů masových sexuálních činů během války, kteří využívají znásilnění jako zbraň k ponížení či zneuctění nepřátel. Dalším typem pachatele, který není sexuálně motivován, je tzv. „příležitostný pachatel“. Ten pouze využívá příležitosti spáchat sexuální čin při páchání jiného činu.

Do kategorie pachatelů, kteří jsou naopak sexuálně motivováni, patří čistě sexuálně motivovaní pachatelé nebo sadističtí pachatelé, kteří potřebují k ukojení své touhy způsobit bolest své oběti. Jejich osobnost se vyznačuje psychopatickými rysy i plánovitostí činů.³⁶

9.3 Typologie pachatelů znásilnění

Hlavní motivací k trestnému činu znásilnění zpravidla nebývá jen potřeba dosáhnout sexuálního uspokojení, ale podpůrnými a někdy i převažujícími mohou být motivy, jako je zloba, pomsta nebo nutkání mít nadvládu nad druhým.

³⁵ BLATNÍKOVÁ, Šárka; FARIDOVÁ, Petra a ZEMAN, Petr. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. ISBN 978-80-7338-143-1, s. 124–129.

³⁶ STAŇKOVÁ, Lenka; ŠČERBA, Filip a VICHLENDÁ, Milan. *Násilná kriminalita*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-069-7, s. 41–42.

Příkladem nutkání mít nadvládu nad druhým je sexuálně agresivní chování muže v rozvodovém řízení se ženou, kdy se pachatel spíše utvrzuje o své moci nad manželkou, která se rozvodem snaží osamostatnit, než uspokojením sexuální touhy či důkazem lásky.³⁷

I když má tato kategorie pachatelů široké spektrum charakteristik a je různorodá, vykazuje některé jednotné rysy společné pro větší množství pachatelů. Mezi tyto rysy se řadí zejména negativní pohled na ženy, schvalování mýtů o znásilněních, přehlížení a omlouvání použitého násilí nebo nadstandardní ztotožnění se s mužskou rolí. Tito pachatelé vykazují i další poruchy osobnosti, např. nízké sebevědomí, negativní stavy nálad (hněv, strach a deprese), velkou míru zranitelnosti, špatné sociální vazby, pocit zbytečnosti a agresivní chování.³⁸

9.4 Deviantní a nedevidantní pachatelé sexuální kriminality

Vymezit lze dvě dílčí skupiny pachatelů mravnostní kriminality: sexuálně deviantní pachatele a sexuálně nedevidantní pachatele. Deviací se rozumí „*stavy kvalitativně změněné sexuální motivace lidí*“. Běžněji používaným výrazem pro pojem „deviace“ je termín „parafilie“.

Studium sexuálních deviací často užívá dvojí klasifikaci deviace, a to deviaci v aktivitě a deviaci v objektu.

Deviace v aktivitě označuje formu sexuální deviace, která se zaměřuje na atypické sexuální chování nebo preference v rámci způsobu, jakým jedinec vykonává své sexuální aktivity. Mezi tyto deviace se řadí především voyeurismus, exhibicionismus, frotérství, tušérství, sexuální agresivita, agresivní sadismus a masochismus.

Naproti tomu deviace v objektu je taková forma sexuální deviace, která se zaměřuje na atypické preference ve vztahu k sexuálnímu objektu či partnerovi.

³⁷ VÁLKOVÁ, Helena; KUČHTA, Josef; HULMÁKOVÁ, Jana a další. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vyd. Beckovy mezioborové učebnice. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3, s. 430.

³⁸ DIANIŠKA, Gustáv a další. *Kriminológia*. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-198-4, s. 183.

Soubor těchto deviací zahrnuje pedofilii, hebefilii, efebofilii, fetišismus, transvestismus, nekrofilii, zoofilii a pyrofilii.³⁹

Deviantní (parafilní) pachatelé představují menší část pachatelů sexuálních násilných trestných činů. Mezinárodní klasifikace nemocí v její 11. revizi (MKN-11) klasifikuje parafilní poruchy jako poruchy související se sexuálním chováním, které zahrnují sexuální myšlenky, fantazie a touhy, jež se vztahují k neochotným nebo neschopným osobám poskytnout souhlas. To zahrnuje nesouhlasící osoby, tedy ty, které nevyjádřily souhlas nebo nejsou schopny udělit souhlas kvůli svému věku, stavu vědomí, mentálnímu stavu nebo jiným důvodům.⁴⁰

Nedeviantní (neparafilní) pachatelé jsou pachatelé, kteří netrpí žádnou deviací (parafilii) v sexuální oblasti. Jejich problémy často souvisejí s faktory osobnosti, vývojovými okolnostmi a sociálními faktory, které mohou ovlivnit jejich schopnost přizpůsobit se a začlenit se do společnosti. Weiss⁴¹ zavedl rozdělení neparafilních osob do následujících kategorií:

- Sociosexuálně a psychosexuálně nezralí muži – skupina jedinců, která je charakterizována nedostatečnou zralostí v oblasti sexuality, jež může trvat i po pubertálním období.
- Nezdrženliví jedinci s agresí – skupina jedinců, která je charakterizována vysokou mírou agrese a extrémní bezcitností, což je vede k okamžitému uspokojení impulzů k sexuálním aktivitám.
- Situačně podmínění jedinci – skupina jedinců, která páchá sexuální trestné činy v reakci na různé situace, jako je například konzumace alkoholu, sexuální deprivace nebo stres.
- Jedinci s převahou pudové složky – skupina jedinců, která má sníženou volní kontrolu a vysokou erotickou složku chování, což je vede k nekontrolovatelným sexuálním impulsům.

³⁹ GRIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana a další. *Kriminologie*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 307–308.

⁴⁰ PÁV, Marek a BRICHČÍN, Slavoj. Sexuální násilí a parafilie, existuje patologická sexuální agresivita či nikoliv? *Psychiatrie pro praxi*, 2019, roč. 20, č. 1, s. 17–20. ISSN 1213-0508.

⁴¹ WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-419-9, s. 212–213.

- Osoby se sníženou schopností kontrolovat sexuální chování – skupina jedinců, do které patří například mentálně retardovaní jedinci, kteří mají omezenou schopnost kontrolovat své sexuální chování.
- Psychotici s duševní poruchou – skupina jedinců, kterou tvoří pouze malé procento pachatelů sexuálních trestných činů a zahrnuje jedince s různými duševními poruchami.

10 TYPOLOGIE OBĚTÍ SEXUÁLNÍ KRIMINALITY

Respektování práva na svobodu a souhlas je zásadní pro zachování důstojnosti a integrity každé lidské bytosti, zejména v sexuálních vztazích. Je-li toto právo porušeno, může to mít vážné následky na psychické a emocionální úrovni. Osoba, která je nucena nebo manipulována k sexuální aktivitě proti své vůli, může pociťovat bolest, trauma a další negativní důsledky.

Nejčastěji bývají oběťmi mravnostních trestných činů ženy. Zřídka bývají oběťmi osoby stejného pohlaví jako pachatel. To se děje pouze v případě pachatelů stejné sexuální orientace, jakou má i oběť. Ženám jako obětem mravnostních trestných činů je přičítána určitá část viny na příčině spáchání násilného sexuálního trestného činu. Jedná se především o situace, kdy je oběť vyzývavě oblečená, flirtuje a provokuje v chování. To všechno má vliv na rozvoj kriminální události, která pak většinou vyústí ve znásilnění. Oběti v nemalé míře přispívají k využití situace pachatelem. Příkladem tohoto chování oběti může být například autostop. Zmíněné negativní působení oběti je zřejmé i z vyšetřovacího procesu mravnostního deliktu. Proto oběti, které často mívají strach ze společenské ostudy, reakce rodiny a okolí apod., tento čin nenahlašují či ho nahlašují s delší časovou prodlevou. Někdy si pachatel interpretuje odpor oběti jako „koketnost“ a používá ho jako omluvu pro své nežádoucí chování a také je tím u něj více vzbuzována jeho sexuální touha. V nemalé míře se podílí na vzniku této trestné činnosti i nadměrná důvěřivost, laskavost, vlídnost a naivita oběti. Specifická je pro určitou skupinu náhodnost zvolení oběti. Další speciální kategorii obětí představují manželky pachatelů, především v průběhu rozvodu.⁴²

Čírtková dělí oběti na aktivní, pasivní a odevzdané. Člení je v souvislosti s jejich chováním a postoji při páchaní trestného činu. Aktivní oběť používá při své obraně zejména fyzické násilí, a to na rozdíl od pasivní oběti, která nevyvíjí

⁴² CHMELÍK, Jan a další. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6, s. 25–26.

žádnou snahu o obranu. Odevzdaná oběť má tendenci se útoku bránit, ale nevěří si, že je schopna pachatele přemoci.⁴³

Základním znakem pro dělení obětí je u mravnostních deliktů jednoznačně věk oběti. Ten je důležitý i pro rozpoznání daných mravnostních trestných činů vzhledem k situaci. Trestné činy se pak rozdělují na ty, které jsou spáchané na dětech, a ty, které jsou spáchané na dospělých. Z právního hlediska je dítě obvykle definováno jako osoba mladší 15 let, která se stala obětí pohlavního zneužívání. Z kriminologického a psychologického hlediska je zapotřebí brát v úvahu i další faktory, jako je mentální a emocionální zralost, úroveň vzdělání a životní zkušenosti. Jedinci starší 15 let jsou považováni za mladistvé, dospělým je jedinec starší 18 let.⁴⁴

Existuje řada faktorů, které mohou ovlivnit pravděpodobnost toho, že se jednotlivci stanou oběťmi trestného činu, přičemž mnohé z těchto faktorů jsou mimo kontrolu oběti. Mezi tyto faktory náleží pohlaví, věková kategorie, osobnostní a povahové rysy, povolání nebo sociální status.⁴⁵

⁴³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4, s. 114.

⁴⁴ CHMELÍK, Jan a další. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.

⁴⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forezní praxi*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1, s. 14.

11 ŽENY JAKO OBĚTI NÁSILÍ V RÁMCI PRŮZKUMU EU

Nejrozsáhlejší průzkum na úrovni EU, který je založen na zkušenostech žen s násilím, vznikl na základě rozhovorů s 42 000 ženami z 28 členských států EU. Z tohoto průzkumu vyplývá, že násilí páchané na ženách, a to především genderově podmíněné násilí, má nepřiměřeně negativní účinek na ženy. EU se proto rozhodla, že tento palčivý problém není možné opomíjet, jelikož se jedná o významné porušování lidských práv.

Cílem průzkumu bylo zjistit, jaké jsou zkušenosti žen s fyzickým, sexuálním a psychickým násilím, a to zejména mezi partnery, tedy v případě domácího násilí. Otázky také směřovaly na míru zkušeností s nebezpečným pronásledováním a sexuálním obtěžováním a na to, jakou roli hrály v těchto zkušenostech nové technologie. Průzkum rovněž pomohl odhalit, jaký vliv má masivní zneužívání na život žen. Výsledkem šetření je mimo jiné zjištění, že každá 10. žena se do svých 15 let s některou podobou sexuálního násilí setkala a každá 20. žena byla znásilněna. V partnerství pak zažila fyzické nebo sexuální násilí více než pětina dotazovaných žen a více než jedna z 10 žen uvedla setkání se sexuálním násilím páchaným dospělou osobou ještě před svým 15. rokem.

Je proto nutné, aby se k příslušným orgánům EU a členským státům v úsilí o boj proti násilí na ženách připojili i další možní představitelé, jako jsou například zaměstnavatelé, zdravotničtí pracovníci a poskytovatelé internetových služeb. V důsledku toho, že ženy nenahlašují své zkušenosti s násilím a zneužíváním příslušným orgánům, končí převážná část případů násilí na ženách utajena a neodhalena a pachatelé nejsou spravedlivě potrestáni. Je proto velmi podstatné hledat cesty, jak zviditelnit závažnost a důležitost problematiky násilí páchaného na ženách a přispět k jeho eliminování.⁴⁶

⁴⁶ EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS. *Violence against women: an EU-wide survey (Results at a glance)*. Online. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_en.pdf. [cit. 2024-02-28].

12 ORGANIZACE POMÁHAJÍCÍ OBĚTEM NÁSILÍ A TRESTNÝCH ČINŮ

Obětem trestných činů se věnuje celá řada organizací, center, spolků a společností, které pomáhají zejména ženám zasaženým domácím, sexuálním, fyzickým či psychickým násilím. Níže jsou uvedeny nejznámější z nich.

Bílý kruh bezpečí

Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí (uváděný též pod zkratkou „BKB“) vznikl již roku 1991 a patří mezi nejvýznamnější organizace zabývající se pomocí obětem násilného chování v České republice. Mezi hlavní činnosti této organizace lze zařadit právní informace, psychologické a sociální poradenství a praktické rady a informace. K dalším činnostem BKB náleží předkládání podnětů k zákonodárným iniciativám, spolupráce při tvorbě zákonů, přednášky, semináře, konference, publikační aktivity, vlastní projekty, účast v mezinárodních projektech, spolupráce s nestátními organizacemi, státní správou a místní samosprávou České republiky a v neposlední řadě zahraniční spolupráce (členství ve Victim Support Europe.)⁴⁷

ROSA – centrum pro ženy

ROSA je nezisková organizace poskytující komplexní pomoc ženám – obětem domácího násilí. Zahrnuje odborné poradenství, krizovou intervenci, sociálně terapeutické a sociálně právní poradenství, vytvoření bezpečnostního plánu a poskytování utajeného azylového ubytování pro ženy, které jsou ohroženy domácím násilím. Osobní konzultace jsou obětem poskytovány bezplatně. Organizace je velice aktivní i v oblasti prevence a publikační činnosti. Vydává publikace a pořádá semináře.⁴⁸

proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí

Společnost proFem zajišťuje poradenství a další přímou podporu osobám ohroženým domácím a sexuálním násilím. Podílí se na prevenci a zvyšování

⁴⁷ BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. O nás: *Poslání a činnost*. Online. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>. [cit. 2024-02-28].

⁴⁸ ROSA. O nás. Online. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/#>. [cit. 2024-03-02].

osvěty v oblasti domácího a sexuálního násilí. Pořádá akce pro laickou i odbornou veřejnost a vydává poradenské a informační publikace. V rámci Výboru pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách při Radě vlády pro rovné příležitosti žen a mužů přispívá k řešení komplexních strukturálních problémů spojených s odstraňováním domácího a sexuálního násilí.⁴⁹

Persefona

Persefona je organizace zaměřená na dlouhodobou komplexní pomoc obětem domácího násilí, sexuálního zneužívání a znásilnění starších 16 let z Jihomoravského kraje. Jejich podpora směřuje primárně k těm, kteří se obětem uvedeného přikrojí snaží pomoci. Organizace také rozvíjí program terapií násilných osob v rámci Brna a Jihomoravského kraje. Poskytuje terapeutickou podporu a poradenství osobám, které mají potíže se zvládnutím vlastní agrese ve vztazích.⁵⁰

ACORUS – centrum pro osoby ohrožené domácím násilím

ACORUS poskytuje osobám ohroženým domácím násilím komplexní odbornou pomoc směřující k překonání nepříznivé sociální situace a k začlenění do běžného života bez přítomnosti násilí. Pomoc je poskytována prostřednictvím služeb azylového domu, krizové pomoci, odborného sociálního poradenství, poskytování právních informací a krizové pomoci dětem.⁵¹

⁴⁹ PROFEM. *O nás: Kdo jsme*. Online. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/kdo-jsme>. [cit. 2024-03-02].

⁵⁰ PERSEFONA. *O nás*. Online. Dostupné z: <https://www.persefona.cz/o-nas>. [cit. 2024-03-03].

⁵¹ ACORUS. *Naše poslání*. Online. Dostupné z: <https://www.acorus.cz/nase-poslani/>. [cit. 2024-03-03].

13 STATISTIKY

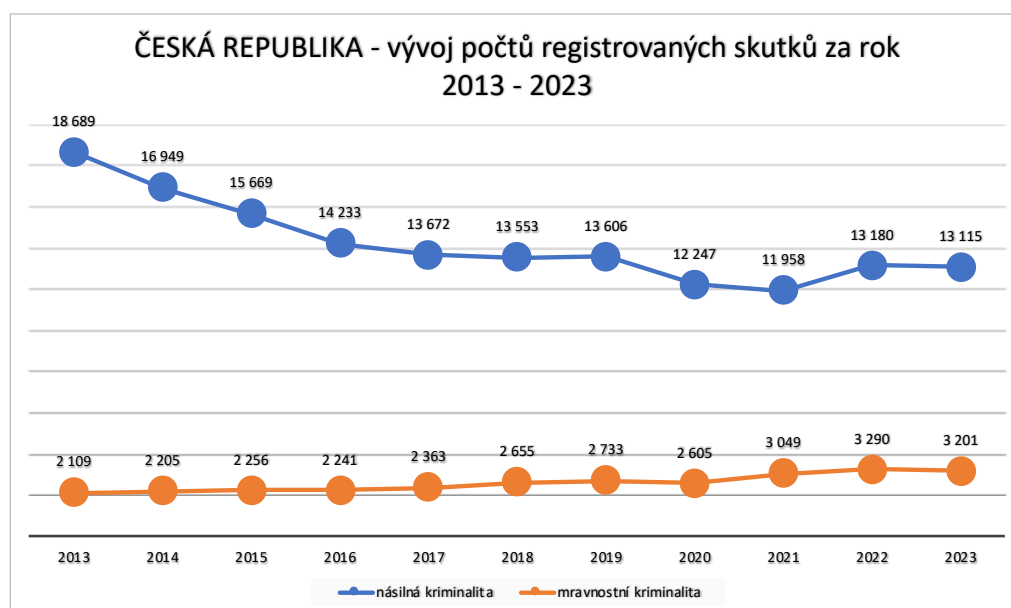
Tabulka 1: Vývoj počtů registrovaných skutků a všech objasněných skutků (včetně dodatečně objasněných) v období let 2013–2023

ČESKÁ REPUBLIKA - vývoj počtů registrovaných skutků, období 1. 1. - 31. 12.											
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
celková kriminalita	325 366	288 660	247 628	218 162	202 303	192 405	199 221	165 525	153 233	181 991	181 417
násilná kriminalita	18 689	16 949	15 669	14 233	13 672	13 553	13 606	12 247	11 958	13 180	13 115
mravnostní kriminalita	2 109	2 205	2 256	2 241	2 363	2 655	2 733	2 605	3 049	3 290	3 201
ČESKÁ REPUBLIKA - vývoj počtů VŠECH objasněných skutků (včetně dodatečně objasněných), období 1. 1. - 31. 12.											
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
celková kriminalita	142 207	141 336	126 083	116 117	107 920	105 710	105 994	93 140	87 744	96 229	100 447
násilná kriminalita	14 297	13 360	12 439	11 706	11 201	10 982	10 847	9 620	9 147	9 682	10 132
mravnostní kriminalita	1 651	1 727	1 850	1 796	1 846	2 045	2 221	1 886	2 216	2 438	2 437
Středočeský kraj - vývoj počtů registrovaných skutků, období 1. 1. - 31. 12.											
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
celková kriminalita	37 350	31 118	25 442	22 124	20 424	19 210	20 428	18 091	17 625	19 775	20 594
násilná kriminalita	2 037	1 686	1 512	1 372	1 314	1 359	1 365	1 261	1 467	1 338	1 417
mravnostní kriminalita	216	191	239	209	251	247	266	243	311	311	315
Středočeský kraj - vývoj počtů VŠECH objasněných skutků (včetně dodatečně objasněných), období 1. 1. - 31. 12.											
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
celková kriminalita	15 535	14 987	12 834	12 212	11 061	10 693	10 892	9 990	9 552	10 139	11 280
násilná kriminalita	1 461	1 295	1 169	1 086	1 130	1 052	1 053	877	913	900	986
mravnostní kriminalita	163	142	174	170	180	180	207	161	197	212	222

Zdroj: Intranet Policie ČR – OVGS ÚSKPV – Statistika kriminality

Tabulka 1 přehledně prezentuje vývoj počtů registrovaných skutků a vývoj počtů všech objasněných skutků (včetně dodatečně objasněných) v období let 2013–2023. Jsou zde zahrnuty nejen údaje za celou Českou republiku, ale konkrétně i za Středočeský kraj.

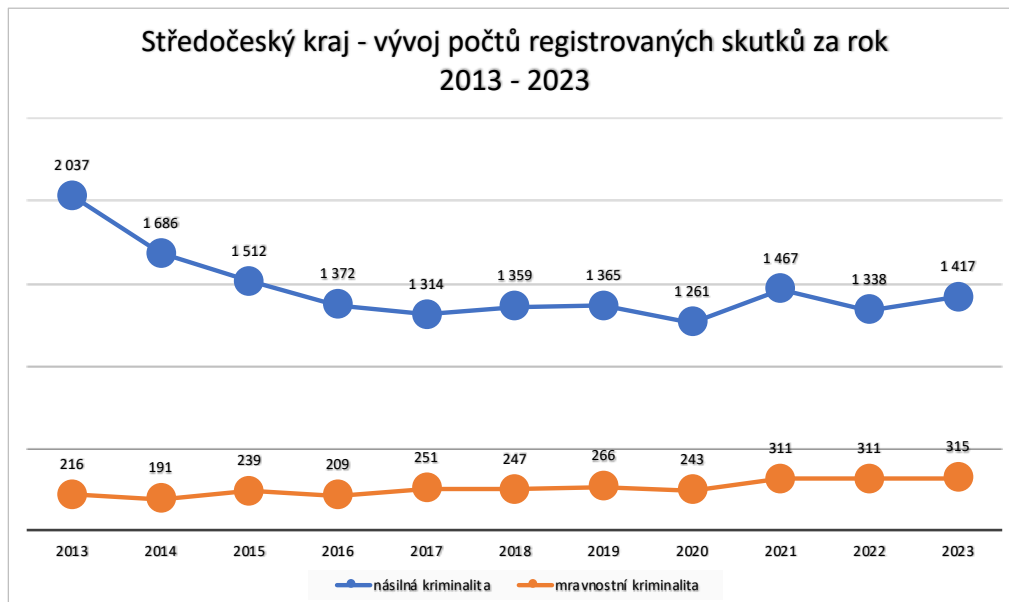
Graf 1: Vývoj počtů registrovaných skutků v období let 2013–2023 v ČR

Zdroj: Intranet Policie ČR – OVGS ÚSKPV – Statistika kriminality

Graf 1 zobrazuje vývoj počtů registrovaných skutků v rozmezí let 2013–2023 v České republice. Porovnává vývoj násilné a mravnostní kriminality.

Graf 2: Vývoj počtů registrovaných skutků v rozmezí let 2013–2023 ve Středočeském kraji

Zdroj: Intranet Policie ČR – OVGS ÚSKPV – Statistika kriminality

Graf 2 ukazuje vývoj počtů registrovaných skutků v letech 2013–2023 ve Středočeském kraji. Porovnává vývoj násilné a mravnostní kriminality.

Tabulka 2: Přehled počtů registrovaných skutků v ČR v letech 2013–2023

		Přehled počtů registrovaných skutků v ČR za období 1.1. - 31.12.										
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
násilná kriminalita	usmrcení z nedbaosti (§ 143)	76	69	90	44	48	36	62	76	50	87	74
	úmyslné ublížení na zdraví (§ 145-146a)	5 378	5 199	5 229	5 050	4 767	4 967	4 684	3 892	3 701	4 171	4 263
	loupež (§ 173)	2 961	2 500	1 995	1 630	1 564	1 376	1 427	1 240	1 221	1 413	1 433
	vydírání (§ 175)	1 442	1 338	1 232	1 129	1 050	1 087	1 159	1 081	962	1 242	1 329
	porušování domovní svobody (§ 178)	3 253	2 719	2 251	1 990	1 936	2 012	2 026	2 152	2 610	2 586	2 267
	týránka osob žijících ve spol. obydlí (§ 199)	572	541	525	522	515	465	535	428	403	430	463
nebezpečné vyhrožování (§ 353)	2 331	2 217	2 197	1 993	1 919	1 884	1 891	1 745	1 626	1 801	1 739	
mravnostní kriminalita	obchodování s lidmi (§ 168)	18	20	18	22	16	13	20	18	14	18	20
	znásilnění (§ 185)	589	669	598	649	598	651	683	639	773	880	917
	sexuální nátlak (§ 186)	35	38	68	36	66	63	105	71	82	90	95
	pohlavní zneužití ostatní (§ 187/1,3,4)	708	647	678	619	669	630	672	624	623	684	696
	kuplířství (§ 189)	52	57	50	36	60	34	37	19	34	67	73
	šíření pornografie (§ 191)	51	52	56	56	84	83	99	113	124	123	125
ostatní pohlavní úchytky - výtržnictví (§ 358)	264	309	326	342	278	405	272	309	352	326	282	

Zdroj: Intranet Policie ČR – OVGS ÚSKPV – Statistika kriminality

Tabulka 2 dokumentuje přehled počtů registrovaných skutků v České republice v rozmezí let 2013–2023. Jsou zde jmenovány nejčastější trestné činy z oblasti násilné i mravnostní kriminality.

Tabulka 3: Přehled počtů registrovaných skutků ve Středočeském kraji v období let 2013–2023

		Přehled počtů registrovaných skutků ve Středočeském kraji za období 1.1. - 31.12.										
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
násilná kriminalita	usmrcení z nedbaosti (§ 143)	12	8	8	5	4	11	12	23	20	25	19
	úmyslné ublížení na zdraví (§ 145-146a)	464	434	392	421	415	410	426	332	328	300	311
	loupež (§ 173)	272	218	197	162	182	152	147	99	110	107	104
	vydírání (§ 175)	144	125	107	121	99	111	115	106	120	148	163
	porušování domovní svobody (§ 178)	457	295	253	137	80	171	214	285	489	345	384
	týrán osoby žijící ve spol. obydlí (§ 199)	74	57	65	51	58	61	46	47	46	62	71
nebezpečné vyhrožování (§ 353)	313	277	255	259	242	244	197	189	190	200	186	
mravnostní kriminalita	obchodování s lidmi (§ 168)	0	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0
	znásilnění (§ 185)	47	49	61	51	80	55	74	61	90	99	97
	sexuální nátlak (§ 186)	3	5	7	3	2	5	8	3	5	4	6
	pohlavní zneužití ostatní (§ 187/1,3,4)	85	62	99	66	69	70	54	73	62	64	68
	kuplířství (§ 189)	3	0	2	0	0	3	1	0	0	2	2
	šíření pornografie (§ 191)	10	2	6	4	4	6	4	6	6	6	2
	ostatní pohlavní úchytky - vytržnictví (§ 358)	29	36	35	45	37	30	34	29	37	38	27

Zdroj: Intranet Policie ČR – OVGS ÚSKPV – Statistika kriminality

Tabulka 3 umožňuje udělat si bližší představu o jednotlivých počtech registrovaných skutků ve Středočeském kraji v období let 2013 až 2023. Jsou zde podchyceny nejčastější trestné činy z násilné i mravnostní kriminality.

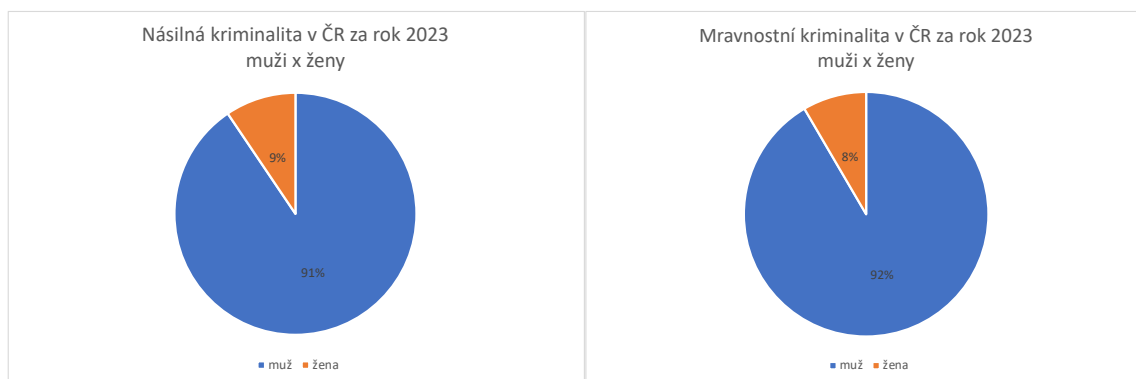
Tabulka 4: Objasněné skutky spáchané na ženách (vč. dodatečně objasněných) za rok 2023 ve Středočeském kraji a ČR

Objasněné skutky spáchané na ženách (vč. dodatečně objasněných) za rok 2023			
		Středočeský kraj	ČR
násilná kriminalita	vraždy - mot. osobními vztahy (§ 140)	7	44
	loupež (§ 173)	23	318
	úmyslné ublížení na zdraví (§ 145-146a)	68	984
	nebezpečné vyhrožování (§ 353)	92	945
	nebezpečné pronásledování (§ 354)	28	221
	vydírání (§ 175)	54	381
	týrán svěřené osoby (§ 198)	16	114
týrán osoby žijící ve spol. obydlí (§ 199)	39	303	
mravnostní kriminalita	znásilnění (§ 185)	65	591
	sexuální nátlak (§ 186)	4	55
	pohlavní zneužití v závislosti (§ 187/2)	14	79
pohlavní zneužití ostatní (§ 187/1,3,4)	30	443	

Zdroj: Intranet Policie ČR – OVGS ÚSKPV – Statistika kriminality

Tabulka 4 zachycuje objasněné skutky spáchané na ženách (vč. dodatečně objasněných) za rok 2023 ve Středočeském kraji a v celé České republice. Jsou zde jmenovány nejpočetnější skutky z násilné a mravnostní kriminality.

Graf 3: Násilná a mravnostní kriminalita v ČR za rok 2023 (muži vs. ženy)

Zdroj: Intranet Policie ČR – OVGS ÚSKPV – Statistika kriminality

Graf 3 umožňuje srovnat poměr stíhaných osob podle pohlaví. Z obou uvedených podgrafů je patrné, že zastoupení mužů v případě obou kriminalit je více jak 90%.

14 PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část se věnuje čtyřem vybraným případovým studiím. Jejich perspektivou jsou představeny různé podoby násilných a sexuálních trestných činů páchaných na ženách. Případy jsou čerpány z trestních spisů Krajského ředitelství policie Středočeského kraje, odboru obecné kriminality.

14.1 Případová studie 1

První případová studie popisuje a rozebírá trestný čin loupeže spáchaný v jednočinném souběhu se zvláště závažným zločinem znásilnění. Tento případ byl zvolen proto, že je učebnicovým příkladem, jenž pomáhá zmapovat typické chování a znaky pachatele znásilnění i oběti znásilnění popisované v teoretické části této diplomové práce.

Popis události

V září roku 2022 kolem půlnoci po vystoupení z vlaku v blízkosti železniční zastávky ve Středočeském kraji, v okrese Benešov, šel obviněný Pavel K. za poškozenou Pavlínou K. Po ujití cca 200–300 metrů od železniční vlakové zastávky, nedaleko dopravní značky označující konec obce, k poškozené přistoupil zezadu, uchopil ji jednou rukou pod krkem, přičemž druhou rukou jí přiložil ke krku rozevřený kapesní nůž s délkou čepele cca 10 cm a po této požadoval vydání peněženky.

Následně pod pohrůžkou smrti, kdy poškozenou Pavlínou K. i nadále ohrožoval otevřeným nožem, ji odvedl cca 90 metrů směrem z nebezpečné cesty mezi keře u řeky, kde ji povalil na zem, vysvlékl ji a opět pod pohrůžkou použití nože a za užití fyzického násilí si na ní vymohl nejprve orální sex. Posléze jí vkládal prsty do vagíny a konečníku a nakonec na ní vykonal i samotnou soulož. Opakovaně jí přitom vyhrožoval újmou na životě, kdy během uvedených nedobrovolných sexuálních praktik s poškozenou tuto několikrát udeřil pěsti a dlaní do obličejové části. I přes její obranu jí způsobil oděrky v oblasti pravé tváře a hematom v oblasti pravého oka. Navíc došlo i k řeznému poranění poškozené na malíčku a prsteníčku pravé ruky a k přerýznutí šlachy.

Obviněný Pavel K. poškozené po celou dobu vyhrožoval tím, že pokud se o tom, že ji napadl nožem a požadoval po ní vydání peněženky a sexuální styk, někomu byt' jen zmíní, tak ji zabije. V přímém důsledku vyhrožování a předchozího napadení se u Pavlíny K. rozvinuly psychické obtíže. Způsobená zranění poškozené si vyžádala ošetření v nemocnici.

Typologie pachatele

Rodinná anamnéza:

Pavel K. má stále oba rodiče, kteří spolu však již více než 21 let nežijí ve společné domácnosti. Otce obviněný nezná, matka ho o něm neinformovala. Matce je 52 let, pracuje jako pomocná síla v kuchyni a asi po dobu 20 let žije se svým druhem, otčímem Pavla K. Nikdo z jeho rodiny se neléčil na psychiatrii ani nespáchal sebevraždu. Jen dva strýcové ze strany matky měli problémy s větší konzumací alkoholu. Pavel K. stále bydlí u matky a jejího partnera, kde má k dispozici vlastní pokoj. Má nevlastní sestru, které je asi 28 let a která je plně zdravá. Na dětství má Pavel K. velice rozporuplné vzpomínky.

Osobní anamnéza:

Matka porodila syna císařským řezem. Další děti již patrně mít nemohla. Průběh porodu popisuje jako bezproblémový, detaily mu však nejsou známy. Pavel K. je zdravý, žádné operace neprodělal. Měl však úraz hlavy, včetně nutnosti chirurgického ošetření. V současné době se neléčí, léky neužívá a není alergický. Na psychiatrii docházel již od dětských let. Důvodem byla indikace psychologa, který jej shledal opožděným. Není však schopen určit, jakou měl předepsanou medikaci.

Škola a zaměstnání:

Obviněný není s to si vzpomenout, zda navštěvoval mateřskou školu. Uvádí, že do základní školy nastoupil o rok později, tedy v 7 letech. První třídu opakovl a následně byl přeložen do zvláštní školy. Jeho prospěch se zlepšil. Opakovaně však dostával snížené známky z chování, někdy měl dokonce i trojku. Absolvoval základní devítiletou školu, pak přešel na střední učiliště, kde se vyučil kuchařem. To trvalo 3 roky. Po vyučení pracoval na pozici ochranky

v obchodním domě, kde pracuje dodnes. Jeho čistý příjem dosahuje asi 30–40 tisíc měsíčně.

Koníčky a záliby:

Mezi jeho zájmy patří bojové sporty, zejména box.

Abúzus:

Kouří asi od 9 let, denně vykouří zhruba jednu krabičku cigaret. Alkohol pije, nejčastěji pivo, a když se necítí být „v pohodě“, obvykle popíjí rum, zhruba půl litru. Někdy však po něm bývá agresivní. Často prožívá tzv. okno. Na záchytce však nikdy nebyl. Pije nejčastěji v hospodě. Marihuanu užívá minimálně, ostatní drogy plně neguje. O exekuci na svou osobu neví, pravděpodobně žádnou nemá. Výherním automatům neholduje a porno nesleduje.

Sexuální anamnéza:

Puberta u něj nastoupila zhruba ve 12./13. roku věku. Hru „na doktora“ v dětství nikdy nehrál. Ženy se mu líbí. Má 18letou partnerku, se kterou je asi 1,5 roku. V minulosti měl asi 8 partnerek, z nichž pouze 6 bylo také sexuálních. Současná partnerka je druhá, se kterou je zároveň v partnerském svazku. Partnerka studuje, přičemž oba společně čekají, až studium dokončí. Poté by spolu chtěli začít žít ve společné domácnosti. První poluci měl asi ve 13 letech. Ve stejném období také začal masturbovat, ale detaily neví. První sex měl ve 13 letech se stejně starou dívkou a poté navázal vztah až s předchozí přítelkyní. S tou tvořili pár celkem 2,5 roku a pořád se hádali. Se současnou přítelkyní jsou asi jednou za dva týdny. Pavel K. měl totiž často problémy s její matkou, která si nepřála, aby spolu byli. Provozovali standardní sexuální polohy. Sex s muži a dětmi neguje. Jeho sexuálním idolem jsou ženy stejného věku.

Psychiatrické vyšetření:

Dle znalce je pachatel lucidní, orientován správně všemi kvalitami, normoformický, psychomotorické tempo má přiměřené a jeho mimika a gestikulace jsou bez výrazných projevů. Odpovídal jednoduše a bez latencí. Souhlasil s tím, že skutek, pro který je vyšetřován, se stal, ne ale v souvislosti s tím, že by byl sexuálním deviantem. Udával, že byl „prostě mimo“ a to bývá agresivní. Občas

mívá tzv. okna a pak neví, co dělá. Poruchy vědomí a vnímání u něj nebyly zjištěny. Vyšetřovaný je bez psychotických projevů typu halucinací a bludů. Myšlení má jednoduché a intelekt odpovídá dosaženému vzdělání. Závěr znalce je takový, že posuzovaný netrpí duševní poruchou ve smyslu psychózy.

PPG vyšetření:

Pachatel neprokazoval sexuální parafilii. Jeho kladné reakce prakticky na všechny subjekty vycházejí pravděpodobně ze psychosexuální nezralosti, kterou vyšetřovaný trpí, což může ovlivňovat i konzumace alkoholu a porucha osobnosti, jíž také trpí. Závadové chování však mělo charakter sexuální agrese a je tedy třeba vyloučit v rámci ochranné léčby, zda se nejedná o patologickou sexuální agresivitu.

Závěr znalce:

U obviněného byla zjištěna psychosexuální nezralost, kterou trpěl i v době spáchání předmětné trestné činnosti. Pobyt obviněného na svobodě je z téhož důvodu nebezpečný a znalec doporučuje, aby absolvoval ochrannou léčbu sexuologickou ambulantní. Tím bude zajištěna dostatečně dlouhá doba pro diagnostiku toho, zda jde o psychosexuální nezralost, nebo o patologickou sexuální agresivitu.

Typologie oběti

Rodinná anamnéza:

Otci Pavlíně K. je 63 let. Nejvyšším stupněm dosaženého vzdělání je v jeho případě střední škola s maturitou. Dříve pracoval jako učitel na základní škole a nyní pracuje jako plavčík a instruktor. Vztahy mezi poškozenou a jejím otcem v průběhu času kolísaly. Aktuálně se spolu nebaví, i když ona za rodiči jezdí. Matce je 53 let. Má magisterské vzdělání a pracuje na základní škole jako učitelka. Vztahy mezi poškozenou a matkou jsou neutrální. Poškozená k tomu udává, že v dětství „necítila lásku“. Sama doufá v oboustranně lepší vztahy s rodiči. Má mladší sestru, které je 19 let a která začala studovat ČVUT v oboru architektura. Na základní škole docházela k psycholožce, jelikož nebyla s to zvládnout neúspěchy. Poškozená psychiatrickou anamnézu u obou rodičů

nejuje. V širší rodině však poukazuje na svou babičku z otcovy strany, která se léčila pro paranoiu a bludy. Nyní je jí 80 let. Otec matky užívá antidepresiva proti úzkosti. Její bratranec má léčenou OCD.

Osobní anamnéza:

Poškozená se narodila jako první dítě v rodině. Byla chtěné dítě, bližší údaje neví. Nedokáže zmapovat ani první psychomotorický vývoj. Na dětství má převážně hezké vzpomínky. V útlém věku měla blíže k otci. Sama sebe vidí jako aktivní, energickou, extrovertní, temperamentní, nevyváženou („*Jsem na 0 nebo na 100 % – dělám to na max nebo vůbec. Řídím se pocitem. Někdy jsem se sekla, byla jsem naivní, nechala jsem se zmanipulovat.*“). U psychologa, psychiatra ani v pedagogicko-psychologické poradně nikdy nebyla, myslí si, že měla ADHD.

Škola a zaměstnání:

Ve 4 letech nastoupila do mateřské školy, ale pro nemocnost tam často nechodila, jen cca půl roku. Poškozená udává: „*Nedokázala jsem se zařadit do kolektivu, styděla jsem se. Necítila jsem se ve větším kolektivu dobře cca do 13 let.*“ Základní školní docházku nastoupila v 5 letech, „*protože se nudila*“. Prospěch měla průměrný, byla „*dvojkařka*“. Její chování bylo bezproblémové. Měla však problém fungovat ve velkém kolektivu. Vždy měla jen jednu kamarádku, ale „*zlomilo se to ve 13, když o mě začali mít zájem kluci*“. Poškozená následně nastoupila na víceleté gymnázium. Od šesté třídy měla spíše průměrný prospěch. Dostala třídní důtku za pozdní příchody a vyrušování při hodině, protože byla nekoncentrovaná a povídavá. Šikanu ve škole negovala. Gymnázium ukončila v 16 letech a pak navázala studiem na HTF UK v oboru učitelství náboženství a filozofie. Vysokou školu ukončila magisterským titulem v roce 2020. Po škole pracovala jako asistentka pedagoga na základní škole. Poté působila jako lektorka češtiny pro cizince. Byla krátce evidována na úřadu práce, ale nyní si vytvořila nové sociální kontakty a zabývá se prací a rehabilituje.

Koníčky a zájmy:

Mezi její zájmy patří sport, plavání, běh, kolo, fitness, jóga, chůze a cestování na dovolenou s batohem.

Abúzus:

Pije kávu 2x denně. Nekouří cca 10 let, příležitostně si dá jen jednu cigaretu. Z alkoholu pije nejčastěji víno, ale jen jedenkrát až dvakrát týdně. Nikdy po alkoholu neměla závažnější poruchy chování. Zkušenost s marihuanou má. Pravidelně ji konzumovala mezi 20. až 24. rokem, nyní ale 3–4 roky již ne. Experimentovala s lysohlávkami, LSD – cca jen 3x.

Sexuální anamnéza:

První sex poškozená iniciovala ve 14 letech. Styk byl dobrovolný, a to oboustranně. Zážitek hodnotí jako „blbý“, jelikož chtěla vztah a byla naivní. Měla hodně partnerů, cca 10. Každý vztah trval půl roku až rok. Rozchody přicházely často z její strany. Poškozená k tomu uvedla: *„Chtěla jsem změnu nebo něco víc, potkala jsem někoho jiného, vztah se rozpadl. Tak 3–4 vztahy ovlivnily můj život. Potkala jsem moudré lidi. Chtěla jsem vždy něco víc. Vztahy byly převážně harmonické, v jednom vztahu po letech jsem byla jednou nucena do sexu, občas jsem byla profackovaná, byl to roční vztah, ukončila jsem to.“*

Psychiatrické vyšetření:

Dle znalce je poškozená lucidní, orientovaná správně všemi kvalitami, psychomotorika a dynamogenie v normě, nebyly shledány poruchy v oblasti kognitivních funkcí, pouze oslabení kognitivních funkcí rušivými myšlenkami, které se jí „honí hlavou“, s neschopností uvažovat o alternativních způsobech chování. Poruchy myšlení, vnímání ve smyslu patologických fenoménů u ní nejsou přítomny. Poškozená trpí arachnofobií, má depresivní rozlady reaktivně, obavné myšlenky, flashbacky, obavu z perspektivy možnosti setkání s pachatelem trestného činu, neuroticismus, sensitivní vztahovačnost, nadměrnou ostražitost. Nejeví známky požití návykových látek či abstinenční příznaky a ani suicidální myšlenky nebyly vyexplorovány.

Závěr znalce:

U poškozené je přítomna posttraumatická stresová porucha, dosud poškozenou nezpracovaná, s přetrvávající psychopatologií v psychické sféře a nutností další terapie. Její psychická rovnováha je křehká, s možností další dekompenzace, pokud nebude společností chráněna, přetrvávající obavy z možné pomsty pachatele.

Závěr psychologa:

Bohužel stále přetrvávají flashbacky, narušený spánek, pocit ohrožení v běžných situacích, které připomínají prožité události i bezvýznamným detailem. Úlekové reakce poškozené jsou zesílené (banální upozornění na spadlou šálu poklepáním na rameno v dopravním prostředku vyvolává nepřiměřeně intenzivní emoční reakci). Poškozená má intenzivní strach z mužů, které dobře nezná, ostře si uvědomuje svou zranitelnost i ve zdánlivě běžných situacích. Její sexuální život je narušený, prakticky neexistuje. Poškozená si nedokáže reálně představit uspokojivý sex s mužem. Nemá radost z činností, které jí dříve přinášely potěšení.

Poškozená vyvíjí značné úsilí, aby příznaky posttraumatické stresové poruchy zvládla. Snaží se žít aktivně, pracovat, využívat všechny dostupné zdroje psychické podpory. K situacím přistupuje zásadně bodře, někdy až s okázalým optimismem. Takový přístup vyžaduje značnou míru popření velmi nepříjemných, ohrožujících emocí, které poškozená ve skutečnosti prožívá. Popření obecně pomáhá přežít zahlcující nepříjemné emoce, ale přináší i riziko dalšího zhoršení symptomů v budoucnosti.

Rozsudek

Krajský soud v Praze rozhodl v hlavním líčení v červnu roku 2023 v senátě složeném z předsedy senátu a soudců přisedících takto:

Obžalovaný je vinen z výše uvedeného, tedy:

- jednak proti jinému užil násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci,

- jednak násilím a pohrůžkou násilí jiného donutil k pohlavnímu styku, spáchal takový čin souloží a jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží a se zbraní,
- jednak jiného pod pohrůžkou násilí nutil, aby něco opominul, spáchal takový čin na svědkovi v souvislosti s výkonem jeho povinnosti, čímž spáchal:
- jednak zločin loupeže podle § 173 odst. 1 TZ,
- jednak zločin znásilnění podle § 185 odst. 1 alinea 1, odst. 2 písm. a), c), TZ,
- jednak zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. f) TZ, a odsuzuje se:
- podle § 173 odst. 1 TZ k trestu odnětí svobody v trvání 6 (šesti) let.

Obžalovaný se pro výkon tohoto trestu zařazuje do věznice s ostrahou. Dále je povinen nahradit poškozené zdravotní pojišťovně způsobenou škodu a nahradit poškozené Pavlíně K. náhradu nemajetkové újmy – jiné nemajetkové újmy.

Poškozená Pavlína K. se odkazuje se zbytkem svého nároku na náhradu nemajetkové újmy – jiné nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních.

Obžalovanému se ukládá ochranné léčení sexuologické v ambulantní formě.

14.2 Případová studie 2

Druhá uváděná případová studie popisuje trestný čin, který byl souzený jako pokračující zločin znásilnění v souběhu se zločinem loupeže a zločinu vydírání. Tento případ velmi dobře dokumentuje, jak rozmanitých forem může násilí spáchané na ženě nabírat. Zároveň slouží jako ilustrativní popis pachatele trpícího sexuální deviací.

Popis události

Daniel Z. v květnu roku 2021 v okrese Praha-východ v prostoru zahrádkářské kolonie vstoupil na pozemek zahrádky, kterou zde má pronajatou poškozená Jana V., jež na pozemku v předmětné době pracovala. Poškozenou oslovil

a vedl s ní krátkou konverzací, po které místo opustil. Následně se za ní nepozorovaně vrátil. Zezadu k ní přistoupil a uchopil ji i přes její aktivní fyzický odpor a volání o pomoc. Odvedl ji k chatce a poškozenou do ní poté hodil. Vstoupil za ní a zavřel dveře. Poškozené přikázal, aby se svlékla do naha. Vytáhl nůž a poškozenou řízl na paži pravé ruky s tím, že pokud bude spolupracovat, nic víc se jí nestane, pokud ne, pobodá ji. Vyhrožoval, že si zjistí, kde bydlí a vše oznámí jejímu partnerovi. Nůž měl po celou dobu položený na dosah ruky na stoličce. Obžalovaný se svlékl a požadoval po poškozené orální sex. Ta se z obavy, aby své výhrůžky nenaplnil, jeho požadavkům plně podvolila. Poté donutil poškozenou k souloži, kdy ji během sexuálních aktivit vyzýval, aby se na něj nedívala a palci jí přitom zamačkával oči do důlků, což ji velmi bolelo. Obžalovaný opakovaně nutil poškozenou k orálnímu sexu a následně jí vyvrcholil do úst. V průběhu popsaného jednání vzal poškozené batoh s osobními věcmi (odcizil jí šperky, hodinky, elektroniku, oblečení, alkohol a finanční hotovost), doklady a klíči od jejího osobního automobilu s tím, že s autem odjede. Poškozené umožnil, aby se oblékla, přitom po ní vyžadoval, aby nic nehlásila a opětovně vyhrožoval fyzickým napadením její osoby i členů její rodiny, včetně dětí. Dále zdůrazňoval, že si ji v případě potřeby najde, neboť má ofocený její občanský průkaz. Poškozená z obavy o své věci a automobil obžalovaného uprosila, že jej odveze, kam bude chtít. Obžalovaný proto poškozenou ze zahrádky odvedl směrem k autu. Cestou k němu ji však držel pevně kolem ramen. Jelikož věděla, že má nůž, podvolila se. Ve vozidle usedla na místo řidiče a obžalovaný, který usedl na místo spolujezdce, jí při jízdě opakoval uvedené výhrůžky. Opětovně poškozené zakázal, aby se na něj dívala, a když se o to během jízdy pokusila, udeřil ji pěstí do obličeje. Během jízdy obžalovaný poškozenou přes oblečení osahával, poškozená jela podle jeho příkazů. Cestou v okrese Nymburk jí přikázal zastavit u staré hájovny v blízkosti zahradnictví a opětovně se svléknout do naha. Poškozenou i v tomto případě sexuálně obtěžoval a osahával a znovu ji donutil k orálnímu sexu, čemuž se ze strachu z opakování násilného jednání obžalovaného znovu podvolila. Jelikož v té době k vozidlu přišli pracovníci nedalekého zahradnictví, kteří chtěli oba z místa vyhnat, tito z místa odjeli. Poškozená chtěla obžalovaného odvézt na nádraží. Cestou ji však obžalovaný znovu donutil zastavit, a to na přesně

nezjištěném místě v okrese Nymburk, kde s tím, že to již skončí, opět požadoval orální sex, při kterém u něj došlo k vyvrcholení. Následovně poškozené řekl, ať se oblékne, a odjeli do nedalekého města, kde obžalovaný u obchodního domu z vozidla vystoupil a odešel. Po vystoupení z vozidla poškozené za účelem zkomplikování vyhledání pomoci a získání času k úniku úmyslně poškodil její mobilní telefon.

Typologie pachatele

Rodinná anamnéza:

Otci pachatele je 57 let, pracuje jako letecký lakýrník a na psychiatrii se nikdy neléčil. Matce je 54 let, pracuje jako soudní tajemnice a na psychiatrii se nikdy neléčila. Jeho bratrovi je 32 let a pracuje jako číšník. Rodiče spolu mají harmonický vztah. Poškozený byl klasicky vychováván, včetně trestů.

Osobní anamnéza:

Pachatel byl nedonošené dítě, nechtěné, rodiče ho nechali v porodnici. Až na nátlak babičky si ho vzali zpět. V dalším životě ovšem nepociťoval, že by byl jako dítě nechtěný. V dětství byl několikrát hospitalizován v důsledku pokousání psem. V 16 letech ho pobodali Vietnamci. V roce 2019 utrpěl úraz hlavy s bezvědomím, v potyčce byl do hlavy udeřen železnou židlí. Po psychické stránce se cítí být normální. Sám sebe hodnotí takto: „*Jsem přímý, klidný, impulzivní. Ve stresu a v psychicky zátěžových situacích reaguji obvykle klidně, když mě někdo zklame, tak jsem i agresivní.*“ Chce se odlišovat, být viditelný mezi ostatními. Přiznává si žárlivost. Pokud ho někdo urazí, je schopen se i poprat. Neoženil se, má 9letou dceru, kterou vychovával až do výkonu trestu, ta je teď v péči jeho rodičů, vlastní matka o ni nejeví zájem.

Škola a zaměstnání:

Mateřskou školu zvládal dobře. Na základní školu nastoupil v 6 nebo v 7 letech. Na prvním stupni měl jedničky, ale z matiky spíše čtyřky. Od druhého stupně měl dvojky z chování z důvodu absencí. Posléze nastoupil na střední soukromou školu, obor gastro. Ve druhém ročníku nastoupil do výkonu trestu. Důvodem byly drogy a loupeže. Poté pracoval v Amazonu jako skladník, pak nastoupil

do pizzerie, kde je zaměstnán dosud. V současnosti navštěvuje dálkově druhý ročník tříleté hotelové školy, obor si zvolil sám.

Koníčky a zájmy:

Mezi jeho zájmy patří kopaná, od 5 let se snažil v tomto sportu uspět. V 10 letech se dostal do žákovské reprezentace, musel však skončit kvůli zdravotním problémům. K dalším koníčkům patří cyklistika, stolní tenis, kulečnick a posilovna.

Abúzus:

Kouří od 15 let, cca 10 cigaret denně. Alkohol v podobě krabicového vína zkoušel už jako 13letý, kdy se jím opil. Podnapilý bývá ob týden. Někdy cítí silnou touhu po alkoholu, po pivu především. Po alkoholu se cítí být „uvolněný“. Marihuanu kouří nepravidelně, kokain užíval hodně často, zkušenosti má i s pervitinem. Po kokainu je „našlapaný“, má pocit moci, podobné, avšak méně intenzivní, je to i po užití pervitinu. Po pervitinu se cítí „zrychlený“, THC ho uklidňuje. Užíval i extázi a LSD.

Sexuální anamnéza:

První pohlavní styk měl ve 12 letech. Až doposud měl podle svých slov asi 100 sexuálních partnerek. V sexu problémy nikdy neměl, ani se ztopořením, ani s ejakulací. Praktiky: normální styk, orální a anální sex. Homosexuální zkušenost nemá, děti ho eroticky nepřitahují. S prostitutkami byl často. Masturbační představy jsou heterosexuální, popírá výskyt jakýchkoliv deviantních tendencí, včetně pedofilních, sadomasochistických či sexuálně agresivních. Myslí si, že během léčby získal náhled na rizikové faktory, alkohol, drogy, hazard. V sexu pro něj není rizikové nic.

Kriminální anamnéza:

Byl asi 10x trestán, jen jednou byl ve výkonu trestu odnětí svobody za loupeže a pozměnění platebních prostředků. Byl trestán i za krádeže, znásilnění a řízení bez řidičského průkazu. V roce 2010 byl odsouzen podmíněčně za znásilnění, dostal nařízenou ochrannou sexuologickou léčbu ústavní formou. Deliktu se

dopustil pod vlivem drog. Znalci u něj byla diagnostikována patologická sexuální agresivita.

Psychiatrické a psychologické vyšetření:

Pachatel je lucidní, orientován správně všemi směry, normoforický, v mírné psychické tenzi, psychomotorické tempo přiměřené, mimika a gestikulace bez nápadností. Popírá, že by se skutku dopustil, stejně jako u znásilnění v roce 2010. Poruchy vědomí, vnímání ani myšlení u něj nebyly zjištěny. Bez psychotických projevů typu halucinací či bludů. Intelekt je orientačně v pásmu průměru.

Pachatel je bez forenzně významnějšího poškození centrálního nervového systému. Vyšetřením nebyly zjištěny znaky svědčící o duševní chorobě v pravém slova smyslu, tedy ve smyslu psychózy, těžšího neurotického onemocnění, hysterických osobnostních rysů, tendencí ke konfabulacím či závažnějším narušení základních psychických funkcí (percepce, paměti, myšlení, pozornosti). Osobnost jmenovaného je strukturována výrazně anomálně s převládajícími rysy impulzivitu a citové i sociální maladaptace. Jeho emocionalita je nezralá a málo diferencovaná. Afektivita a psychika je stabilní.

Závěr znalců:

Znalci nezjišťují u obviněného Daniela Z. přítomnost žádné duševní choroby ve vlastním slova smyslu, a to ani v současnosti, ani v jeho předchozím životě. Prokazují však u něj anomálii sexuálně motivačního systému projevující se patologickou sexuální agresivitou. Daniel Z. tedy trpí patologickou sexuální agresivitou a emočně nestabilní poruchou osobnosti impulzivního typu oslabující kontrolu agresivního potenciálu. Vzhledem k přítomnosti sexuální anomálie umožňující násilné sexuální chování a facilitované nadměrným pitím alkoholu pokládají znalci pachatelův pobyt na svobodě z lékařského hlediska za nebezpečný.

Obviněný netrpěl a netrpí forenzně významnou duševní poruchou či chorobou. Znalci u něho zjistili v anamnéze škodlivé užívání drog, hazardní hráčství a celoživotní poruchu sexuální preference (sexuální deviace) ve smyslu

patologické sexuální agresivity. Znalci se domnívají, že jeho další pobyt na svobodě je nebezpečný. Vzhledem k tomu, že v minulosti už prodělal ústavní sexuologickou a protialkoholní ochrannou léčbu a že byl v době činu v léčbě ambulantní, tedy jeho dosavadní léčba byla neúspěšná, pro další opakování léčby znalci nevidí důvod a považují za nutné umístění pachatele pro trvalou nebezpečnost do zabezpečovací detence. Vzhledem k trvalosti jak zjištěné sexuální poruchy, tak i zjištěné smíšené poruchy osobnosti lze při absenci náhledu pachatele považovat riziko recidivy v budoucnu za vysoké. Prognózu resocializace lze pokládat vzhledem k poruše osobnosti, neúspěšné ústavní i ambulantní ochranné léčbě v minulosti i s ohledem na postojové uzavřenosti (popírání, absenci pocitu viny) za málo nadějnou.

Typologie oběti

Rodinná anamnéza:

Otci oběti je 63 let. Je ve starobním důchodu, dříve pracoval jako manipulační technik. Pro psychické potíže se nikdy neléčil, povahou je choleric. Matce je 61 let, je v částečném invalidním důchodu, pracuje na zkrácený úvazek jako recepční. Dříve pracovala na pozici dělnice. Má ukončené pouze základní vzdělání. Povahou je flegmaticka. Bratrovi oběti je 33 let a pracuje jako prodejce hraček a sportovních potřeb.

Osobní anamnéza:

Oběť se narodila jako zdravé dítě. Těhotenství matky probíhalo normálně. Vyrůstala s rodinou v rodinném domku, kde s nimi žil také matčin bratr a jeho dcera. Nejhorší vzpomínky z dětství spojuje se separací od rodiny při dlouhých pobytech v lázních, kam jezdila kvůli častým zánětům středouší. Žije s partnerem, s nímž má dvě děti – 3,5letou dceru a 1,5letého syna. Na psychiatrii se nikdy neléčila a žádné psychické potíže neměla. Sama sebe hodnotí těmito slovy: „*Jsem obětavá, záleží mi na tom, co si o mně myslí druzí. Jsem trochu perfekcionista, nenechám si vše líbit, lpím na finanční nezávislosti.*“

Škola a zaměstnání:

Mateřskou školu navštěvovala bez adaptačních problémů. Do základní školy nastoupila s odkladem (narozena je v srpnu). Na prvním stupni měla dobrý prospěch, ale do kolektivu bohužel nezapadla. Situace se změnila až s přestupem na jinou školu, kde byla spokojená. Základní školu ukončila s vyznamenáním. Rozhodla se pro studium střední školy zahradnické s maturitou, obor zahradní architektura. Po maturitě šla dále studovat pomaturitní studium angličtiny. Začala pracovat jako dispečerka a administrativní pracovnice. Poté se zapsala ke studiu na vysoké škole zaměřenému na administrativu a podnikání. Zvolila dálkovou formu studia. Po 2 letech však studium neúspěšně ukončila. I nadále setrvala v původním zaměstnání, kde pracovala až do nástupu na mateřskou dovolenou.

Koníčky a zájmy:

Mezi zájmy oběti se objevuje především sport, divadlo a různé společenské aktivity. Dříve vrcholově veslovala a věnovala se i některým dalším sportům – nohejbalu, běhu, cyklistice. Od doby, kdy se stala matkou, soustředí svůj sportovní zájem hlavně na běh a jízdu na kole.

Abúzus:

Je nekuřačka. Alkohol konzumuje výjimečně. Před znásilněním si s partnerem nebo s kamarádkami občas dopřála sklenku vína. V současnosti nepije vůbec žádný alkohol. S drogami žádnou zkušenost nemá, výherní automaty nehraje, hazard také nejuje.

Sexuální anamnéza:

Prvního partnera měla v 16 letech a po něm již následoval vztah se současným partnerem. Ve společné domácnosti žijí 5 let. Jsou zasnoubení, ale sňatek pro ně není nijak důležitý, nechávají to otevřené.

Psychiatrické vyšetření:

Kontakt oběť navazuje spontánně, vědomí je po celou dobu lucidní. Psychomotorické tempo v normě. Pozornost osciluje. Myšlení je koherentní.

Zachovává determinující linii, je normálně rozvinuté, a to ve všech složkách včetně vyšších logických operací. Vazba na realitu je plnohodnotná. Nebyly zjištěny patické obsahy myšlení ve smyslu bludů či chorobné paranoidity. Vnímání bez kvalitativních i kvantitativních poruch. Poškozená je orientovaná správně osobou, místem, situací i časem. Emotivita jako osobnostní rys je zralá, v mezích normy, normálně diferencovaná. Rozvinuté jsou u ní i vyšší city, včetně citů sociálních, etických a rodičovských. Aktuálně se ale u ní projevuje zvýšená úzkost, emoční zranitelnost, depresivní reaktivita. Suicidální ideace nebo tendence nebyly zjištěny, a to ani v minulosti. Intelektové schopnosti poškozené jsou v pásmu minimálně dobrého populačního průměru, spíše až lehčího nadprůměru.

Závěr znalce:

U poškozené se projevují klinické příznaky tzv. posttraumatické stresové poruchy, která se poprvé demonstrovala cca do dvou měsíců po závažném stresoru, resp. jde o opožděnou a protahovanou odpověď na stresovou událost s narušením integrity osobnosti, s hlubokým rozrušením a poruchami emocí. Projevují se u ní příznaky, které jsou značně variabilní a postihují emoce, sebesposuzování, emoční a sociální fungování. Patrné jsou známky nedůvěry, autoakuzací, dehonestace osobnosti s narušením sebejistoty a omezení pocitů nezávislosti a bezpečí, s omezeními v běžném životě. Došlo rovněž k hlubšímu narušení v partnerských vztazích spojenému s pocitem nepochopení ze strany partnera i ve vztahu ke společnosti. Poškozená prožívá subjektivní pocit nedůvěry vůči orgánům činným v trestním řízení. Žije v trvalém napětí, obavách, nejistotě a s nadměrnou ostražitostí očekává, jak se její věc bude nadále vyvíjet a zda se bude muset jako oběť násilného činu obhajovat. Poškozená je ve stálé psychické nepohodě, má poruchy spánku s úzkostnými sny, objevují se u ní tzv. flashbacky se znovuprožíváním traumatu. Přítomen je i prožitek úzkosti při expozici okolnostem vázaným na prožité trauma. Ten v krajním případě vede až k panickým atakám a prožitkům paralyzování tělesných funkcí, kdy je poškozená nucena čelit okamžikům strachu ze smrti. V daném případě jsou přítomny i známky anhedonie, tj. ztráty radosti ze života, a obavy o osud dětí. Klinickým závěrem je tedy potvrzená posttraumatická stresová.

Rozsudek

Městský soud v Praze rozhodl v hlavním líčení v březnu roku 2023 v senátě složeném z předsedy senátu a přísedících takto:

Obžalovaný je vinen z výše uvedeného, tedy:

- jednak jiného násilím donutil k pohlavnímu styku, čin spáchal souloží, se zbraní a jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží a způsobil takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- jednak proti jinému užil násilí a pohrůžku bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, a způsobil takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutil, aby něco konal, opominul nebo trpěl, spáchal takový čin se zbraní na svědkovi v souvislosti s výkonem jeho povinnosti,
- jiného násilím donutil k pohlavnímu styku, čin spáchal se zbraní a jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží a způsobil takovým činem těžkou újmu na zdraví, čímž spáchal:
- pokračující zločin znásilnění dle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), c), odst. 3 písm. c) TZ, pod bodem 1) v souběhu se zločinem loupeže dle § 173 odst. 1, odst. 2 písm. b) TZ,
- zločin vydírání dle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c), e) TZ ve znění účinném do 31. 12. 2021, a odsuzuje se:
- podle § 185 odst. 3 TZ za použití § 43 odst. 1 TZ k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 12 (dvanácti) roků.

Obžalovaný se pro výkon uloženého trestu zařazuje do věznice se zvýšenou ostrahou. Obžalovanému se ukládá ochranné léčení sexuologické v ústavní formě. Obžalovaný je povinen uhradit poškozené Janě V. náhradu škody, bolestného a nemajetkové újmy. Dále je povinen uhradit poškozenému Davidu K. náhradu nemajetkové újmy a poškozené České republice – Ministerstvu spravedlnosti ČR náhradu škody.

14.3 Případová studie 3

Případová studie č. 3 popisuje trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí. Zde popisovaný případ byl do práce zařazen proto, že se jedná o trestný čin spojovaný s násilím na ženách. V daném případě ilustruje typický případ dlouhodobého domácího násilí.

Popis události

Obžalovaný František S. obýval s poškozenou Pavlínou F. společné obydlí a vedl s ní společnou domácnost jako s družkou v domě na Kladensku. Minimálně v období od září roku 2018 do září roku 2021 s postupně se zvyšující intenzitou, kdy krátká období klidu střídal období konfliktů, nejprve alespoň jednou za měsíc a od roku 2020 následně v nepravidelných denních intervalech v opilosti, v nepřiměřené reakci na běžný názorový střet s poškozenou, ze žárlivosti nebo i bez zjevného důvodu tuto ponižoval a bezdůvodně a nepřiměřeně kontroloval, zasahoval do sféry jejího soukromí a omezoval její svobodné rozhodování, provokoval ji a velmi sprostě a vulgárně jí nadával. Dále jmenovanou poškozenou verbálně urážel a vyhrožoval jí i její rodině. Vyhrožoval, že zapálí dům, který společně obývali, nebo že jim způsobí jinou škodu na majetku. Dále vyhrožoval, že všechny doma zabije, že si na ně někdo počká a že jí sebere děti a už je nikdy neuvidí. Po poškozené Pavlíně F. požadoval nepřiměřenou poslušnost a jednání v souladu s jeho požadavky, včetně felace. Pokud mu poškozená Pavlína F. ihned nevyhověla, dožadoval se splnění svých požadavků boucháním do podlahy, do zdí a křikem, přičemž poškozená mu bez vyjádření odporu či nesouhlasu vždy raději byla po vůli, aby měla klid. V blíže nezjištěném počtu případů ji opakovaně fyzicky napadal, bil ji rukama do hlavy a do rukou, fackoval ji a kopal do zad. Při bití ji vyzýval k přiznání k domnělé nevěře. Výše uvedené počínání vygradovalo v září roku 2021, kdy František S. poškozenou Pavlínu F. za přítomnosti jejich nezletilé dcery Hany strhl na zem a zaklekl ji, až nemohla dýchat. U toho jí tzv. lámal ruce a poté ji dvěma až třemi údery praštil pěstí do levé části hlavy, fackoval ji, nadával jí a mimo jiné pod hrozbou, že jejich nezletilé dceři Nikole zlomí ruce, požadoval, aby se přiznala k nevěře. Takovým jednáním způsobil poškozené Pavlíně F. psychickou újmu.

Typologie pachatele

Rodinná anamnéza:

O otci nemá žádnou informaci, naposledy ho viděl v 5 letech. Otec byl ve výkonu trestu a o rodinu nejevnil zájem. Nyní má nevlastního otce, jehož považuje za vlastního. Matce je 63 let, je v invalidním důchodu (asi 5–6 let). Pracovala ve slepičárně. Bratrovi je 37 let a je zdrav.

Osobní anamnéza:

Porod byl v normě, poporodní vývoj bez komplikací. František S. je dysgrafik a dyslektik. Docházel na psychologii. Jednou byl trestán za řízení bez řidičského oprávnění, které v dané době nevlastnil. Měl vykonat veřejně prospěšné práce, ty však nevykonával, pak byl 5 měsíců ve výkonu trestu. Upřednostňuje dlouhodobé vztahy, které měl asi tři. Poslední trval 10 let. Má dvě nezletilé dcery s poslední partnerkou – 6 a 2 roky. Platí alimony, s partnerkou má zakázaný styk, ale s dětmi se stýká. Sám sebe hodnotí takto: „*Nevím, někdo říká, že jsem hodný, ale nenechám si nic říct, vyletím jako čert z krabičky, každý si myslí, že křičím, ale nekřičím, mluvím normálně, výbušný nejsem, dříve jsem byl, ale to dělal alkohol.*“

Škola a zaměstnání:

Do mateřské školy chodil krátce, potom ho vychovávala prababička. Na základní školu nastoupil v 6 letech, ukončil ji v 7. třídě. 5. a 6. třídu opakoval. Měl problémy s češtinou. Opakovaně měl snížené známky z chování, většinou za vyrušování. Vyučil se v zemědělské výrobě, maturitu nemá. Pracoval v lakovně, ve skladu, vystřídal asi šest zaměstnavatelů a 6 let je OSVČ ve stavebnictví.

Koníčky a zájmy:

Mezi jeho zájmy patří rybaření a fotbal.

Abúzus:

Kouří od 16 let, denně 20 cigaret. Alkohol poprvé požil v 18 letech. Poslední 2 roky začal pít velmi intenzivně, pil denně, byl to vlastně dle jeho vlastních slov „*permanentní tah*“, který začínal už časně ráno. Sám pozoruje snížení

společenské kontroly v pití alkoholu. Dvakrát byl na záchytné stanici. Alkohol pro něj byl dříve problém, nyní abstinuje od září. V 18 letech zkoušel marihuanu, experimentoval rovněž s pervitinem, s jinými drogami zkušenost nemá.

Psychiatrické vyšetření:

Pachatel je správně orientovaný všemi kvalitami. Je klidný, podrobný, jedná s lehce sníženým společenským odstupem. Kontakt navazuje zpočátku neochotně, je u něj nutná verbální stimulace, ale v průběhu delší explorační navazuje kontakt ochotněji. Jeho odpovědi jsou bez latencí, adekvátní, značně simplexní. Ladění v normě, suicidální úvahy a tendence nejuje, afektivita lehce dráždívá se sklonem k hostilním reakcím, zejména tehdy, pokud je řeč o jeho závislosti na alkoholu. Bez floridní psychotické symptomatiky.

Závěr znalce:

U pachatele nebyla zjištěna duševní porucha ve vlastním slova smyslu, tedy psychóza. Osobnost pachatele lze hodnotit jako osobnost se specifickou poruchou s převažujícími rysy nezdrženlivosti a emoční nestability. Intelekt posuzovaného se pohybuje v dolním pásmu průměru až podprůměru, není chorobně narušen. Vztah pachatele k alkoholu lze hodnotit jako plně rozvinutou závislost. Závislost na jiných návykových látkách u pachatele zjištěna nebyla. Jako prevenci další trestné činnosti znalec u pachatele navrhuje uložení ochranné protialkoholní léčby, a to ambulantní formou. Pokud by pachatel tuto formu léčby narušoval, pak znalec navrhuje změnu ambulantní formy léčby na formu ústavní.

Typologie oběti

Rodinná anamnéza:

Matce je 55 let a má středoškolské vzdělání. Pracuje jako zástupkyně vedoucí na poště. Otci je 58 let a také má středoškolské vzdělání. Nyní je dlouhodobě hospitalizován v nemocnici. Měl nehodu, když bylo poškozené 11 let. Pracoval jako obchodní zástupce a poté byl zaměstnán ve skladu. V té době již byl invalidním důchodcem. Mladší sestře je 29 let, rovněž je středoškolsky vzdělaná.

Osobní anamnéza:

Porod a poporodní vývoj byl v normě. Poškozená Pavlína F. se léčí s onemocněním štítné žlázy a roztroušenou sklerózou (asi 8 let). Má dvě dcery – 6 a 2 roky. Sama sebe hodnotí takto: „*Jsem hodná, až jsem hloupá, nemám ráda konflikty, snažím se lidem pomoci. Nevím, kdo jsem, jsem hodně citlivá, přecitlivělá, dokážu být i vzteklá, ale nejsem zlá.*“

Škola a zaměstnání:

Adaptace na prostředí mateřské školy proběhla bez problémů. Poškozená absolvovala základní školu, již ukončila s vyznamenáním. Poté nastoupila na obchodní akademii, kde ukončila studium maturitní zkouškou. Vystudovala vyšší odbornou školu, obor sociální práce, a získala titul Dis. Po škole začala pracovat jako disponentka kamionové dopravy, a to až do doby, než jí diagnostikovali roztroušenou sklerózu. Poté pracovala jako servírka. Nyní je na mateřské dovolené.

Koníčky a zájmy:

Mezi její zájmy patří sport a jízda na koni. V současné době za svůj jediný koníček považuje děti.

Abúzus:

Kouří 20 cigaret denně. Alkohol pije, nejraději má víno s kolou, které si dopřeje jednou za dva týdny. Marihuanu zkusila v pubertě.

Psychiatrické vyšetření:

Dle znalce je poškozená lucidní, orientovaná všemi kvalitami správně. Kontakt navazuje ochotně, v kontaktu je sdílná, plačtivá a podrobně líčí potíže. Na otázky odpovídá bez latence, v kontextu správně. Místy se odmlčí, pláče, snaží se soustředit. Je u ní přítomna porucha koncentrace pozornosti (forie depresivní). Labilní, ale přiléhavá emotivita. Afektivita je u ní přiměřená. Dále je přítomna anxiety, nejsou rozvinuté panické ataky. Poškozená má somatické úzkostné příznaky, hypervigilitu, přehnané úlekové reakce. Má obavy z budoucnosti, je nerozhodná, má nízkou frustrační toleranci. Objevuje se u ní hypobulie

a anhedonie. Myšlení má koherentní, bez obsahových poruch. Převládají pocity insuficience, autokausace a ostražitost. Přes den prožívá flashbaky a mívá noční běsy. Sociálním kontaktům se nevyhýbá, straní se však situacím, kde by mohla partnera potkat. Její intelekt je nadprůměrný, osobnost s rysy nezralými, závislými. Suicidální myšlenky aktuálně nemá.

Závěr znalce:

U poškozené Pavlíny F. se rozvinula posttraumatická stresová porucha. Její příčinou je trauma způsobené obviněným. Psychické potíže poškozené vznikly následkem psychického a fyzického týrání ze strany partnera. V průběhu partnerského vztahu došlo k rozvoji úzkostně-depresivní symptomatiky, kdy přítomnost domácího násilí vedla k neurotizaci poškozené. Intenzita příznaků postupně klesá, ale příznaky stále významně ovlivňují kvalitu života poškozené, a tím je značně omezena v běžném způsobu života.

Rozsudek

Krajský soud v Praze rozhodl v hlavním líčení v květnu roku 2023 v senátě složeném z předsedy senátu a soudců přisedících takto:

Obžalovaný je vinen z výše uvedeného, tedy:

- týral osobu blízkou žijící s ním ve společném obydlí a páchal takový čin po delší dobu, čímž spáchal:
- zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) TZ, a odsuzuje se:
- podle § 199 odst. 2 TZ k trestu odnětí svobody v trvání 3 (tří) let, jehož výkon se podle ustanovení § 85 odst. 1 TZ za současného vyslovení dohledu podmíněně odkládá na zkušební dobu v trvání 5 (pěti) let, v rámci kterého je obžalovaný povinen probačnímu úředníkovi dokládat své příjmy a výdaje a dále je povinen podrobit se na výzvu probačního úředníka namátkovému testování na přítomnost alkoholu v organismu.

Obžalovanému se ukládá, aby se ve zkušební době podmíněného odsouzení zdržel užívání a požívání alkoholu. Obžalovaný je povinen podrobit se ve zkušební době vhodnému programu sociální výchovy a převýchovy. Obžalovaný

je povinen podle svých sil nahradit poškozeným trestným činem způsobenou újmu. Obžalovanému se ukládá ochranné léčení protialkoholní v ambulantní formě. Dále je obžalovaný povinen nahradit poškozené zdravotní pojišťovně způsobenou škodu, poškozené Pavlíně F. náhradu nemajetkové újmy – bolestné a náhradu nemajetkové újmy – jiné nemajetkové újmy. Poškozená Pavlína F. se odkazuje se svým nárokem na náhradu nemajetkové újmy – ztížení společenského uplatnění na řízení ve věcech občanskoprávních a se zbytkem svého nároku se odkazuje na náhradu nemajetkové újmy – bolestného a jiné nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních.

14.4 Případová studie 4

Závěrečná případová studie líčí takové jednání, kdy pachatel násilím nutil poškozenou, aby něco konala a trpěla, čímž jí způsobil těžkou újmu na zdraví a čímž zároveň spáchal trestný čin vydírání. Popisovaný případ je v tomto ohledu ilustrativním příkladem pachatele, který pociťuje averzi vůči ženám. Opakovaně totiž v minulosti páchal násilné trestné činy právě na nich. Jeho násilné jednání však nebylo vedeno se sexuálním motivem, ale za účelem ponížení poškozené.

Popis události

Obviněný Milan S. v červenci roku 2021 v přesněji nezjištěné době na Rakovnicku v jím obývaném pokoji fyzicky napadl Dagmar N., kterou nejprve verbálně hrubě urážel, poté ji tahal za vlasy, vysvlékl z šatů a shodil na postel. Slovně ji vyzýval k roztažení nohou a v reakci na její slovní odmítání, pláč i fyzický vzdor jí hrozil násilím, konkrétně vylámaním zubů a vyhozením z okna místnosti. Přitom jí obviněný roztrhl spodní prádlo, což činil s úmyslem přinutit ji k jednání dle jeho požadavku. Pak jí sám silou roztáhl nohy, prudce zatáhl za vlasy a vsunul jí do konečníku přesněji nezjištěný předmět. Poté, co se poškozená v důsledku takového jednání pokálela, jí fekálie roztíral po těle i po tváři a takové jednání doprovázel dalšími slovními urážkami. Dalším prudkým zatažením poškozené za vlasy a za rameno ji srazil na zem, a tím poškozené způsobil nitrokloubní zlomeninu horní části holenní kosti s následnou operací

a hospitalizací. V důsledku takového zranění byla poškozená schopna chůze jen s oporou berlí, a to po dobu nejméně tří měsíců. Kromě toho utrpěla i posttraumatickou stresovou poruchu.

Typologie pachatele

Rodinná anamnéza:

Narozen v úplné rodině, s dobrými vztahy. Jeho otci je 80 let. Pracoval jako autoklempíř. V mládí měl problémy s alkoholem. Matce je 76 let. Pracuje v kuchyni. S alkoholem problémy nemá. Má dva bratry – 52 a 56 let. Se starším bratrem se nestýká.

Osobní anamnéza:

Porod byl normální. Poporodní vývoj byl v normě. Psychiatricky byl vyšetřen pouze jednou, před rokem, byla mu předepsána antidepresiva. Nyní už antidepresiva neužívá a psychické problémy nemá. Protialkoholně ani protitoxikomanicky léčen nikdy nebyl a nikdy nebyl vyšetřen ani na sexuologii. Sám sebe hodnotí takto: *„Připadám si jako dva v jednom, jsem starostlivý, při pohádce se rozpláču. Jsem lempl, někdo mě musí hodně a dlouho rozčilovat, abych vybuchl, křičím.“* Ve stresu reaguje obvykle dobře, klidně, s partnerkou se ale pohádá nebo odejde. Byl ženatý 10 let, má dvě děti – syna 26 let, dceru 22 let. S dětmi se stýká.

Škola a zaměstnání:

V jeslích a v mateřské škole neměl problémy s adaptací. Do 1. třídy nastoupil v 6 letech, dokončil 8 tříd základní školy. Učil se na trojky, někdy míval i čtyřky z matiky. Jednou měl dvojku z chování za zapomínání a vyrušování. Po základní škole se začal učit leteckým klempířem, již v prvním ročníku však studium předčasně ukončil. Později se do školy vrátil a vyučil se prodavačem. Maturitu nemá. Pracoval 2 roky v oboru. Poté vystřídal několik zaměstnání – strojník, pomocný kuchař, pracovník v automobilce, nyní pracuje v rybí továrně. Na vojně nebyl, má modrou knížku.

Koníčky a zájmy:

Mezi jeho zájmy dominuje badminton, na který však nyní nemá čas. Zajímá se o dokumentární filmy, dříve četl, sportoval, jezdil na kole.

Abúzus:

Kouří od 16–17 let, denně 20 cigaret. S alkoholem se poprvé setkal v 15 letech. Pravidelněji začal pít v 18 letech. Po alkoholu pozoruje snížení společenské kontroly, nikdy nebyl na záchytné stanici. Jednou mu byl odebrán řidičský průkaz za jízdu pod vlivem alkoholu, neměl ho 3 roky. Myslí si, že alkohol je pro něj problém, chtěl se svou závislostí něco dělat, ale nemohl se pro to rozhodnout. Nikdy nezkoušel žádné drogy.

Sexuální anamnéza:

První pohlavní styk měl v 16 letech. Doposud vystřídal asi 50 partnerek. V sexuální oblasti problémy nikdy neměl. Masturbační představy jsou heterosexuální, popírá výskyt jakýchkoliv deviantních tendencí, včetně pedofilních, sadomasochistických či sexuálně agresivních.

Kriminální anamnéza:

Trestán byl asi 5x, z toho 2x nepodmíněně. Poprvé ve 28 letech za zpronevěru. 2x mu byl udělen zákaz řízení, protože řídil vozidlo pod vlivem alkoholu. Za ublížení na zdraví, kdy ublížil tehdejší přítelkyni, byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 3 roky nepodmíněně (za maření úředního rozhodnutí). Poté si odseděl 4 měsíce za podvod (půjčky). Celkem byl ve výkonu trestu 3,5 roku.

Psychiatrické a psychologické vyšetření:

Pachatel je lucidní, kompletně správně orientovaný, psychomotoricky klidný. Na kladné otázky odpovídá přiléhavě, obsažnost odpovědí je dostatečná. Myšlení je koherentní, po formální stránce nenarušené, obsahové poruchy ve smyslu paranoidity či bludů nebyly prokázány. Poruchy vnímání nebyly pozorovány. Aktuální emoční reagování bylo adekvátní, nálada byla dobře odklonitelná, bez známek patologicky zvýšené úzkosti či napětí. Patické emoční projevy ve smyslu deprese, mánie, nekontrolované afektivní instability

či inadekvátního emočního reagování nebyly přítomny. Intelekt se orientačně nachází v pásmu širší normy. Znamky patologického poškození základních psychických funkcí (percepce, paměť, myšlení, pozornost) nepřítomny.

Závěr znalců:

Na základě získaných výsledků lze pachatele z psychologického hlediska charakterizovat jako jedince intelektově průměrného, bez forenzně významnějšího poškození centrálního nervového systému. Vyšetřením nebyly zjištěny znaky svědčící o duševní chorobě v pravém slova smyslu, tedy ve smyslu psychózy, sexuální deviace v pravém slova smyslu, těžším neurotickém onemocnění, hysterických osobnostních rysech, tendencích ke konfabulacím či závažnějším narušení základních psychických funkcí (percepce, paměti, myšlení, pozornosti). Osobnost pachatele je simplexní, strukturovaná anomálně, s převládajícími rysy nezdrženlivosti a citové i sociální maladaptace. Emocionalita nezralá a málo diferencovaná. Afektivita a psychika stabilní. PPG vyšetřením nebyla zjištěna přítomnost parafilie (sexuální deviace). Kvůli kriminální anamnéze i pro postojovou uzavřenost (popírání, absence pocitu viny) lze považovat možnosti jeho resocializace za málo nadějně.

Typologie oběti

Rodinná anamnéza:

Matka zemřela v 77 letech na infarkt, pracovala jako dělnice. Otec zemřel v 70 letech na rakovinu žaludku, pracoval jako horník. Má dvě sestry. Psychiatricky ani psychologicky se v rodině nikdo neléčil. Vyrůstala s oběma rodiči v harmonickém prostředí, ale v jejích 12 letech se rodiče rozvedli. Zůstala s matkou, s otcem se stýkala.

Osobní anamnéza:

O okolnostech těhotenství matky, vlastním porodu a raném psychomotorickém vývoji není informována. Pouze ví, že se matka po porodu zhroutila, přičemž ona byla přechodně umístěna do nějakého ústavu. 10 let je rozvedená, má tři děti – syny 36 let a 19 let a dceru 32 let. V péči má dvě vnučky (dcery od dcery)

– 12 a 14 let), protože dcera je drogově závislá a poškozená neví, kde se nachází. Sama sebe hodnotí takto: „*Jsem normální holka.*“.

Škola a zaměstnání:

Ve věku 7 let nastoupila do základní školy. Absolvovala 9 tříd základní školy. Měla průměrný prospěch. Po základní škole nastoupila ke studiu na střední odborné učiliště, obor dámská krejčová. Zde měla velmi dobrý prospěch. Nejprve začala pracovat ve svém oboru, pak byla na mateřské dovolené. Po mateřské dovolené nastoupila jako řidička vysokozdvizného vozíku. Po druhé mateřské dovolené pracovala ve fastfoodu, pak jako prodavačka v obchodě. Nyní je pěstounkou svých dvou vnuček.

Koníčky a zájmy:

Mezi její zájmy patří zahradničení a setkávání s kamarádkami.

Abúzus:

Kouřila málo, ale nyní v důsledku zvýšeného stresu vykouří denně až 15 cigaret. Alkohol pije pouze příležitostně. Poprvé jej vyzkoušela v 18 letech. Hazard a drogy nejuje.

Sexuální anamnéza:

Poškozená je heterosexuální. První pohlavní styk měla v 19 letech. Navázala celkem 5 dlouhodobých vztahů. Byla 2x vdaná. Partnera nyní nemá a sama říká, že už žádného nechce.

Psychiatrické vyšetření:

Poškozená je lucidní, orientovaná, vnímání není porušeno. Je roztržitější, zapomětlivá, psychomotorické tempo má přiměřené. Má velkou ventilační potřebu, odpovědi na otázky jsou bez latencí, přiléhavé, pokleslá nálada, místy rezonance vůči obviněnému. Je tenzní, při čemž tenze doprovázená psychomotorickým neklidem stoupá při líčení trestného činu. Myšlení má souvislé, bez bludů, katathymní, centrované na inkriminovaný trestný čin. Intelekt orientačně v pásmu průměru. Poškozená trpí flashbaky a poruchami spánku s nepříjemnými sny o trestném činu. Dále je u ní přítomna emoční nestabilita

se sníženou frustrační tolerancí a zvýšenou afektivní dráždivostí a následnou konfliktností s následnými výčitkami. Poškozená má poruchy pozornosti a paměti, sníženou psychickou výkonnost, strach z obviněného, strach vycházet sama ven, senzitivní vztahovačnost a strach z navazování nového partnerského vztahu. Trpí nechutenstvím, ztrátou váhy, sociálním stažením, somatizací, opouští aktivity běžné před trestným činem, tedy všemi příznaky posttraumatické poruchy vzniklé jako následek trestné činnosti obviněného.

Závěr znalců:

Poškozená je z psychologického hlediska osobností integrovanou, sensitivní, vulnerabilní, je introvertována, vůči druhým lidem nedůvěřivá, je zvýšeně sebekritická.

Z psychiatrického hlediska poškozená netrpí ani v minulosti netrpěla duševní chorobou ve smyslu psychózy ani závislostí na alkoholu ani jiné návykové látce. Jako přímý následek inkriminovaného trestného činu se u poškozené rozvinula posttraumatická stresová porucha.

Rozsudek

Krajský soud v Praze rozhodl v hlavním líčení v srpnu roku 2023 v senátě složeném z předsedy senátu a přísedících takto:

Obžalovaný je vinen z výše uvedeného, tedy:

- jiného násilím nutil, aby něco konal a trpěl, a způsobil takovým činem těžkou újmu na zdraví, čímž spáchal:
- zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 3, písm. a) TZ, a odsuzuje se:
- podle § 175 odst. 3 TZ k trestu odnětí svobody v trvání 7 (sedmi) let.

Obžalovaný se zařazuje do věznice s ostrahou. Obžalovanému se dále ukládá povinnost nahradit majetkovou škodu poškozené zdravotní pojišťovně a poškozené Dagmar N. Obžalovanému se dále ukládá povinnost nahradit nemajetkovou újmu v penězích poškozené Dagmar N.

Výňatek z rozsudku pro potřeby prezentované práce:

Soud vyloučil sexuální motiv obžalovaného, který by mohl vést ke kvalifikaci jeho jednání jako zločinu znásilnění ve smyslu § 185 TZ. Obžalovaný sám jakýkoliv sexuální motiv vyloučil. Z kontextu jeho jednání a jeho dynamiky je také patrné, že obžalovaného jednání směřovalo k pomstě na poškozené, k jejímu ponížení za domnělé prohřešky v partnerství, nikoliv k ukojení sexuálního pudu obžalovaného.

Obžalovaný Milan S. u hlavního líčení uznal, že má zásadní problém s jednáním vůči ženám, přičemž přímým spouštěčem je vždy požití alkoholu. Agresi vůči ženám ovšem nepociťoval vždy.

Obžalovaný se ve vztahu ke své tehdejší partnerce Dagmar N. dopustil trýznivého a odporného jednání, jehož primárním účelem bylo pouze uspokojení obžalovaného z jeho fyzické převahy nad poškozenou a její bezbrannosti. Jakkoliv toto jednání bylo aktivováno jeho alkoholovým opojením a v první chvíli mohlo být vedeno vztekem a žárlivostí, bylo minimálně po pár minutách prováděno s rozmyslem a činěno s motivací poškozenou co nejvíce zneuctít a ponížit.

Bezprostřední fyzické a zejména psychické útrapy a intenzivní strach poškozené z dalšího vývoje trvaly po dobu několika desítek minut. Proto lze obžalovanému přičíst k tíži okolnosti, kdy spáchal předmětný trestný čin s rozmyslem a páchal jej trýznivým způsobem, kdy v trestném činu pokračoval po delší dobu.

Obžalovanému dále přitěžuje okolnost, že byl již pro trestný čin odsouzen. V případě předchozího odsouzení se dokonce jednalo o potrestání za skutek, který typově odpovídá skutku této věci. Byl odsouzen za zvlášť závažný zločin těžkého ublížení na zdraví, jehož se dopustil násilím vůči své tehdejší partnerce. Jeho neblahé chování vůči ženám se týká také odsouzení, kterým byl obžalovaný uznán vinným ze spáchání přečinu porušování domovní svobody a přečinu poškození cizí věci. Obžalovaný má neuspořádané rodinné zázemí. Často střídá partnerky a jeho vztahy opakovaně končí násilím na partnerkách, jako je tomu i v projednávaném případě.

15 SOUHRN ZJIŠTĚNÉHO A VLASTNÍ STANOVISKO

Pro potřebu předkládané diplomové práce byly záměrně vybrány čtyři různé případy násilí na ženách. V prvním případě se jednalo o znásilnění náhodným pachatelem, který netrpěl žádnou duševní chorobou v podobě deviace, přičemž šlo o jednorázový čin. V druhém případě byl prezentován pokračující čin znásilnění, kde pachatel trpěl sexuální deviací a trestný čin znásilnění konal několikrát za sebou na téže osobě. Třetí případ ilustruje týrání, respektive dlouhodobé domácí násilí, jehož pachatel měl plně rozvinutou závislost na alkoholu. V posledním, čtvrtém případě, se jednalo o pachatele, jenž čin spáchal v momentálním záchvatu averze vůči ženám, jíž trpěl.

Z vybraných případových studií je zřejmé, že většina případů, i když jsou odlišné, má podobný vzorec týkající se typologie pachatele, typologie oběti i jejich způsobu života. Ve všech zmíněných případech mají oběti i pachatelé podobné sociální podmínky a obdobné povahové rysy. Všechny případové studie mají stejný jednotící znak, a to násilí spáchané na ženách, ale v různých podobách, v různé intenzitě a v různé délce jeho trvání.

Mezi shodné znaky pachatelů patří většinou špatné rodinné zázemí, velmi nízký intelekt, již v dětství snížené známky z chování, problémy s alkoholem a drogami a kriminální minulost.

Mezi shodné znaky obětí náleží naopak většinou stabilní rodinné zázemí, vyšší intelekt a obětavost.

Jednotliví pachatelé se odlišují ve svém motivu k páčání násilných trestných činů. Zatímco u některého bylo motivem činu uspokojení sexuální potřeby, další pachatel trpěl sexuální deviací, jiný byl agresivní v souvislosti se závislostí na alkoholu a některý měl averzi vůči ženám. Ačkoliv byl motiv k páčání u každého pachatele odlišný, měl naopak shodný následek pro všechny oběti, a to vznik posttraumatické stresové poruchy.

Mezi poznatky, které lze uvést do praxe a využít pro případnou prevenci, je potřeba mimo jiné zmínit například větší kontrolu a důslednost probačních pracovníků, jelikož minimálně v jednom z případů pachatel již měl probační

dohled, ale spolupráce s ním byla velice problematická, neposkytoval součinnost a dopouštěl se nových trestných činů a přestupků. Dále by bylo zapotřebí se intenzivněji zaměřit na recidivní pachatele, u nichž je vysoká pravděpodobnost, že své činy budou páchat opakovaně, což je patrné i z vybraných případových studií, kde většina pachatelů již měla trestní minulost. U těch pachatelů, kteří jsou nebo byli v ochranné ústavní či ambulantní sexuologické nebo protialkoholní léčbě, je nutné klást větší důraz na jejich léčebný dohled a včasné podchycení příznaků možného problému. Preventivních opatření by bylo možné uvést celou řadu, avšak jako nejzásadnější preventivní opatření se jeví zpřísnění trestů za dotčené činy. Ilustrativním příkladem tohoto stanoviska je pachatel uvedený v jedné ze studií, který byl za své činy potrestán pouze podmíněčným trestem odnětí svobody, což je trest značně neadekvátní.

ZÁVĚR

Problematika násilných a sexuálních trestných činů se ukazuje jako téma, na které je zapotřebí ve společnosti více upozorňovat. Přesto, že se jedná o velice závažný problém, je mu stále věnována jen okrajová pozornost jak na straně široké společnosti, tak i médií. Je proto důležité dostat tuto problematiku více do popředí zájmu veřejnosti, aby se tyto závažné skutky co nejvíce eliminovaly.

Záměr, který jsem si v úvodu určila, jsem se pokusila naplnit tak, aby vznikla práce, jež bude dobře srozumitelná odborné i širší veřejnosti. Při jejím zpracování jsem čerpala informace z široké škály odborné literatury, ze které jsem vybrala to nejdůležitější ke každému tématu své práce. Tímto vznikla práce, jež shrnuje podstatné teoretické poznatky a jež je doplněna praktickou částí demonstrující teoretické poznatky v běžné praxi.

Na základě získaných informací jsem dospěla k závěru, že významným faktorem přispívajícím ke snížení násilné a sexuální kriminality páchané na ženách je prevence. Mezi preventivní opatření, která by mohla pomoci minimalizovat negativní dopady na oběti násilných a sexuálních trestných činů, bych zařadila například rozšíření pomáhajících organizací a služeb do více regionů v České republice, úzkou spoluprací policie, zdravotníků a neziskových organizací a zajištění prevence a předcházení násilí formou vzdělávání a informování široké veřejnosti. Dalším důležitým preventivním opatřením by dle mého názoru mohlo být obecné zpřísnění trestů uložených za tyto trestné činy a zlepšení činnosti a funkce Probační a mediační služby České republiky.

Velkým přínosem do této problematiky by mohla být i novela zákona, již vláda schválila v prosinci 2023. Pokud novela projde legislativním procesem, bude nově jakýkoliv sexuální čin, který bude páchán na dítěti pod 12 let věku, považován za znásilnění. Další změnou bude úprava definice znásilnění s využitím zásady „ne znamená ne“. Nově tak nebude podmínkou, aby se oběť bránila fyzickou silou, ale postačí již jen samotný nesouhlas, který bude možné projevit i slovně, gestem, pláčem nebo obranným reflexem. Novela bude nově

počítat i s bezbranností oběti, která není s to projevit svou vůli z určitého objektivního důvodu (např. kvůli nemoci, spánku, duševní poruše, spoutání, zdravotnímu hendikepu atd.).

Závěrem je nutno říci, že všechny mé zmíněné návrhy a opatření k eliminaci násilných a sexuálních trestných činů jsou jen teoretickým zamyšlením. Aplikace jednotlivých navrhovaných opatření v praxi je bezesporu obtížným, náročným a dlouhodobým procesem, přesto je však o to potřeba společně usilovat a snažit se příslušným návrhům a opatřením alespoň co nejvíce přiblížit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

BLATNÍKOVÁ, Šárka; FARIDOVÁ, Petra a ZEMAN, Petr. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. ISBN 978-80-7338-143-1.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forezní praxi*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.

DIANIŠKA, Gustáv a další. *Kriminológia*. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-198-4.

GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana a další. *Kriminologie*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

CHMELÍK, Jan a další. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.

KOVÁŘ, Petr; ČÍRTKOVÁ, Ludmila a další. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Jessenius. Praha: Maxdorf, 2008. ISBN 978-80-7345-161-5.

MAREŠOVÁ, Alena; HAVEL, Radovan; MARTINKOVÁ, Milada a TAMCHYNA, Miroslav. *Násilná kriminalita v nejisté době*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-149-3.

STAŇKOVÁ, Lenka; ŠČERBA, Filip a VICHLENDÁ, Milan. *Násilná kriminalita*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-069-7.

SVATOŠ, Roman. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. ISBN 978-80-86708-81-2.

VÁLKOVÁ, Helena; KUČHTA, Josef a další. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Beckovy mezioborové učebnice. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-429-2.

VÁLKOVÁ, Helena; KUČHTA, Josef; HULMÁKOVÁ, Jana a další. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vyd. Beckovy mezioborové učebnice. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3.

WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-419-9.

Odborné články

PÁV, Marek a BRICHČÍN, Slavoj. Sexuální násilí a parafie, existuje patologická sexuální agresivita či nikoliv? *Psychiatrie pro praxi*, 2019, roč. 20, č. 1, s. 17–20. ISSN 1213-0508.

Elektronické zdroje

ACORUS. *Naše poslání*. Online. Dostupné z: <https://www.acorus.cz/nase-poslani/>. [cit. 2024-03-03].

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. O nás: *Poslání a činnost*. Online. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>. [cit. 2024-02-28].

EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS. *Violence against women: an EU-wide survey (Results at a glance)*. Online. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_en.pdf. [cit. 2024-02-28].

PERSEFONA. *O nás*. Online. Dostupné z: <https://www.persefona.cz/o-nas>. [cit. 2024-03-03].

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Násilné trestné činy*. Online. Praha, 2023. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nasilne-trestne-ciny.aspx>. [cit. 2024-02-17].

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Sexuální a mravnostní trestné činy*. Online. Praha, 2023. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sexualni-a-mravnostni-trestne-ciny.aspx>. [cit. 2024-02-17].

PROFEM. *O nás: Kdo jsme*. Online. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/kdo-jsme>. [cit. 2024-03-02].

ROSA. *O nás*. Online. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/#>. [cit. 2024-03-02].

Právní předpisy

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 45/2013 Sb., *o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)*.

Ostatní zdroje

Intranet Policie ČR – OVGS ÚSKPV – Statistika kriminality.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

BKB	Bílý kruh bezpečí
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
OVGS	Odbor věcných gescí a statistik
PTSP	Posttraumatická stresová porucha
TZ	Trestní zákoník
ÚSKPV	Úřad služby kriminální policie a vyšetřování

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vývoj počtů registrovaných skutků a všech objasněných skutků (včetně dodatečně objasněných) v období let 2013–2023	52
Tabulka 2: Přehled počtů registrovaných skutků v ČR v letech 2013–2023	53
Tabulka 3: Přehled počtů registrovaných skutků ve Středočeském kraji v období let 2013–2023	54
Tabulka 4: Objasněné skutky spáchané na ženách (vč. dodatečně objasněných) za rok 2023 ve Středočeském kraji a ČR.....	54

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vývoj počtů registrovaných skutků v období let 2013–2023 v ČR	52
Graf 2: Vývoj počtů registrovaných skutků v rozmezí let 2013–2023 ve Středočeském kraji	53
Graf 3: Násilná a mravnostní kriminalita v ČR za rok 2023 (muži vs. ženy)	55